

Revista de Antropologie Culturală

Sibiu, nr. 4 / 2021

COMITETUL DE REDACȚIE

COMITETUL DE REDACȚIE

Director de ediție: Traian-Zănovă Oprea

Director adjunct de ediție: Liviana Nicolau

Redactor șef de ediție: Laura-Cassandra
Vălean

Grafică: Alexandra-Teodora Stoleru

Coordonator: Laura-Cassandra Vălean

Galeria foto: Cătălin Rambulea

Serviciu foto: Cătălin Rambulea

Corectori: Ana Maria Cernica, Isabella
Anamaria Moldovan, Andreea-Paula Corca,
Paula Popov, Ionuț Cătălin Drăghici

Relații publice: Marioara Muntiu, Olga
Andranovici

Redactor șef: lect. univ. dr. Maria Șpan

Revista de Antropologie Culturală apare
anual, din 2018, și este realizată de
studenții din anul II, de la specializările
Conservare și Restaurare/
Studiul Patrimoniului/
Managementul Bunurilor Culturale/
Istorie din cadrul Departamentului de
Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă
al Facultății de Științe Socio-Umane,
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Editura Universității „Lucian Blaga” din
Sibiu

Imagine copertă față: Alexandra-Teodora
Stoleru

Imagine copertă verso: Alexandra-Teodora
Stoleru

Adresa redacției:

Bulevardul Victoriei, nr. 5-7, Sibiu

TEL.: 0745914419

revista.rac@ulbsibiu.ro

<https://magazines.ulbsibiu.ro/rac/> alias

<https://reviste.ulbsibiu.ro/rac/ro/>

ISSN 2734 – 5793

ISSN-L 2734 – 5793

GUPRINS

MEȘTEȘUGURI ȘI MEȘTEȘUGARI

- Olga Andranovici**, *Cum se construiau casele de lut?* / 5
Ana-Maria Cernica, *Meseria de sobar, în trecut și acum: Schiau Vălean* / 8
Andreea-Paula Corca, *Cheptarul: marcă identitară a costumului popular bărbătesc din comuna Poiana Mărului (județul Brașov)* / 10
Alina Ștefania Corcodel, *Testul din localitatea Băilești, județul Dolj* / 14
Marioara Muntiu, *Căciula de călușer din Rășinari - de la meșteșug, la tradiție* / 16
Cătălin Rambulea, *Povestea unui iconar* / 18
Laura-Cassandra Vălean, *Fusul de arnici și tehnica pădurenească de legare a lemnului în cositor* / 22

TRADIȚII

- Olga Andranovici**, *Vânzarea - ritual de reparație* / 25
Maria Tudor, *Hlambura armânească* / 26

SUPERSTIȚII

- Paula Popov**, *Superstiții în Secția de Terapie Intensivă și Anesteziologie* / 27
Alexandra-Teodora Stoleru, *Leacuri băbești din satul Costești, județul Vaslui* / 29

STIL DE VIAȚĂ

- Isabella Anamaria Moldovan**, *Jocul și joaca. Studiu de caz: jocurile din spatele blocului 19, între anii 2004 – 2014* / 31
Robert Zaharescu, *Interviu cu un Artist* / 33

HODINĂ

- Ionuț Cătălin Drăghici**, *Bisericiuța lui Horea, din Albac* / 35

SĂ DESCOPERIM PERSONALITĂȚI DIN DOMENIU

- Andreea-Paula Corca**, *Ernest și Horia Bernea – cercetări etnografice și școală de pictură la Poiana Mărului, județul Brașov* / 38

GALERIE FOTO / 42

În loc de concluzii... / 47

EDITORIAL

Poate cea mai mare nevoie resimțită de noi toți, în timpul pandemiei, a fost cea de socializare. În plus, cu siguranță, fiecare dintre noi a dus dorul unui membru al familiei, al unei persoane dragi sau al unui loc special. Deși călătoriile au fost restricționate și întâlnirile fizice au trebuit restrânse, consider că, prin colaborarea noastră pentru realizarea acestui număr al revistei, am reușit să învingem aceste greutăți.

Prin nenumăratele întâlniri și prezentări menite să șlefuiască articolele și întreaga revistă, am reușit să ne cunoaștem mai bine colegii – prin prisma temelor prezentate, care fie dezvăluie pasiunile lor sau povești de familie, fie conturează zonele din care provin prin tradițiile prezentate, portul tradițional specific sau meșteșugurile descrise.

Un alt beneficiu pe care, cu siguranță, mulți dintre noi l-au resimțit a fost crearea unei noi legături cu locurile natale prin redactarea articolelor ce surprind fragmente din specificul zonei. Am căutat cu toții să aprofundăm subiectele care ne pasionează și, pe parcursul acestui drum, am întâlnit oameni minunați, cu povești și informații valoroase, sau am reușit să cunoaștem mai bine persoane dragi, membri ai familiei sau chiar colegi.

Așadar, această revistă reunește atât studenții din anul II de la specializările Conservare-Restaurare, Istorie și Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale, cât și pe persoanele intervievate fără de care aceste articole nu ar fi existat.

Implicarea în acest proiect s-a dovedit a fi o experiență deopotrivă utilă și interesantă, sentimente ce sperăm să fie resimțite și de cititorii noștri!

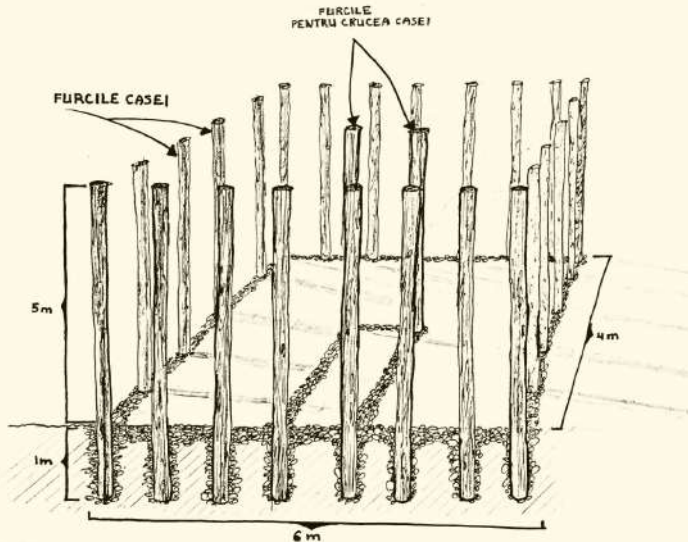
Laura-Cassandra Vălean

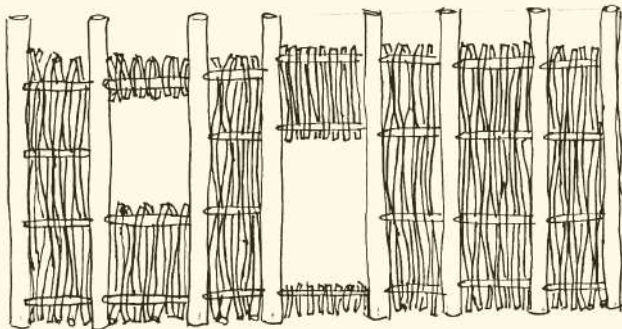

Cum se construiau casele de lut?

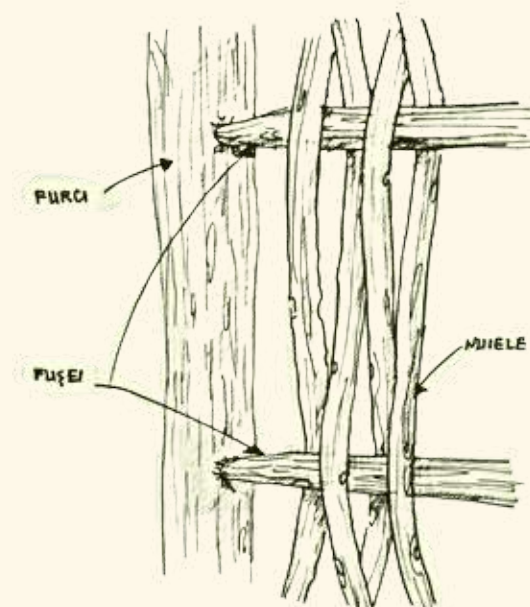
Olga Andranovici, Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale, anul II, e-mail: olga.andranovici@ulbsibiu.ro

Desen 1: Temelia și plasarea furcilor

Desen 2: Împletirea nuielilor. Varianta 1

Desen 3. Schema: împletirea nuielilor. Varianta 1

În căsuțele acestea de la țară, în care mulți ne-am petrecut cele mai frumoase zile ale copilăriei, găsim simplitate și modestie, utilitate și armonie. (1) De aici, apare întrebarea: cum se reușea acest lucru? Care era tehnica de realizare a acestor case? Pentru a răspunde la aceste întrebări, vă invit să descoperiți casele dintr-un sat basarabean – Condrătești, raionul Ungheni, Republica Moldova.

În mod tradițional, casele din aceasta zona se făceau din nuielile bătute cu lut cu paie. Deoarece relieful era deluros, alunecările de teren nu erau o raritate, iar casele de furci cu nuielile erau mai rezistente. Pentru a se adapta reliefului, au luat naștere trei tehnici de construcție. Două dintre acestea erau legate de *casele din furși* și cea de-a treia de *case din lampași*.

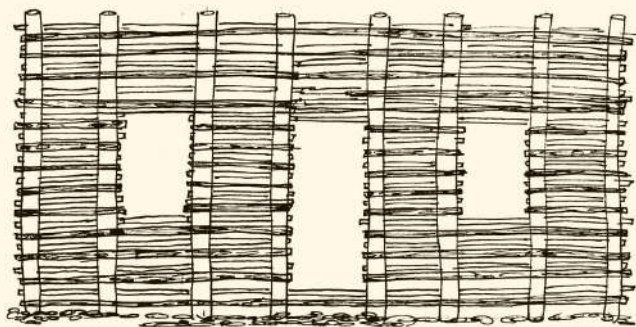
Întâi de toate, indiferent de tehnică, se alegea locul pentru casă – *nu mai puțin de trei metri de la drum* –, după care erau bătuți patru țaruși, legați între ei cu sfoară, pentru a stabili cele patru colțuri ale casei și pereții exteriori. Urma săparea șanțurilor pentru temelie și, eventual, a gropilor pentru furci.

În cazul caselor din furci, cele două tehnici (variante) ale acestora aveau o primă etapă identică. *Măsori, fași pătratu', dreptunghiu' sau cum sî prinește... cu asta... cu crucea sî ias drept, sî nu iasî șiusit* [sucit]. (Cuprian Andranovici, 53 de ani) Furcile groase de stejar se îngropau în pământ, la o adâncime de peste un metru, iar distanța dintre ele era de circa 1,2 m (**desen 1**). În gropile furcilor din colțuri, se puneau semințe de grâu, *capîși* (bănuți) și se turna un pahar de ulei: *Casa sî aibî bani, sî ai pâni în casî, sî ai oloi, tătî averea*. (Angela Andranovici, 50 de ani).

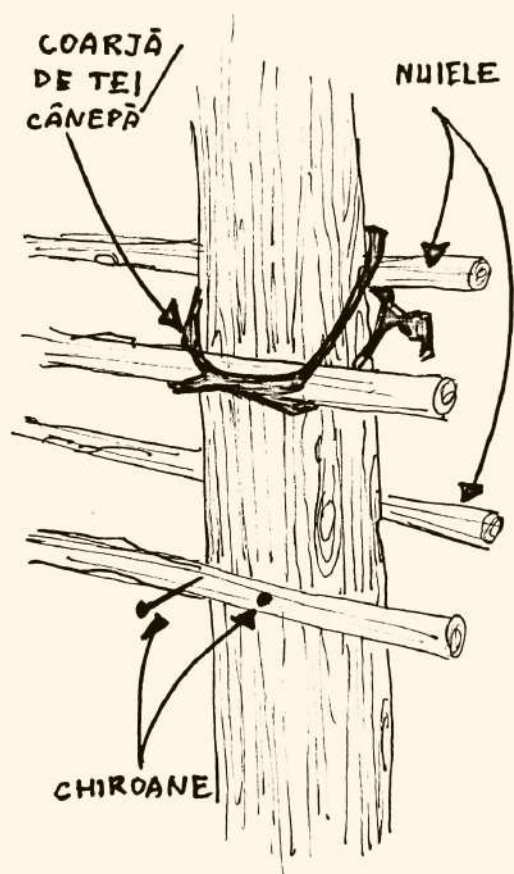
După plasarea furcilor, urma împletirea nuielilor și, de aici, tehnicile se despărteau. În cazul primei tehnici (varianta 1), în furcă, *se scoghește o bortă* [gaură] *pentru fușei* [bârne de lemn, ascuțite la capete]. Acestea se amplasau la o distanță de 1 m, pe lungimea furcii. Din acest punct, urma împletirea nuielilor verzi, pe verticală (**desenele 2 și 3**).

La cea de-a doua variantă, între furci, se legau nuielile pe orizontală, la 10-15 cm una de alta. Se legau fie cu *coarjă de tei*, fie cu cânepă, mai nou se băteau în *chiroane* (piroane) și se forma ca o cutie cu secțiuni. Aceștia erau pereții casei. (**desenele 4 și 5**).

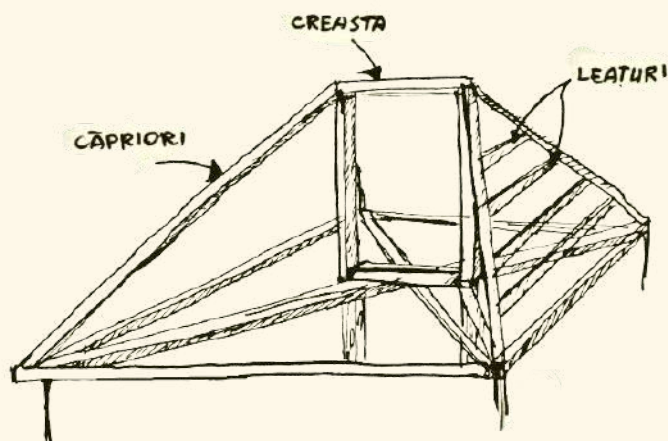
1. Moraru Galina, „Călătorie printre casele țărănești tradiționale din Costuleni”, Unghiul, Anul XXIV, nr. 21 (1178), vineri, 4 iunie 2021, p. 4.

Desen 4. Împletirea nuielilor. Varianta 2

Desen 5. Schema: Împletirea nuielilor. Varianta 2

Desen 6: Schema acoperișului

Următoarea etapă consta în călcarea lutului cu paie, cu ajutorul boilor, și se făcea clacă la pus lutul în tambe (secțiunea dintre nuiiele). Veneau bărbați și femei din tot satul, la ajutor, lucrau cu spor până puneau jumătate din înălțimea *păreților*, apoi stăteau la masă, glumeau și cântau.

Peste câteva săptămâni, făceau încă o clacă, pentru ca să pună cealaltă parte a *păreților*. Apoi, peste un timp, puneau podul cu grinzi în interior, în aceeași manieră. Podeaua se punea cu *năsâpală* (lut amestecat cu nisip). Casa de nuiiele se făcea încet. După ce casa era învelită cu lut, se lăsa un an să se usuce bine pereții, apoi, în anul următor, se puneau ușile, ferestrele și se îndreptau pereții cu lut cu paie, iar după ce se uscau, se îndreptau mai bine cu lut cu pleavă: *se fețuia cu lut cu baligă de cal și tucma după și și usca ghine, și vâruia cu var* (Angela Andranovici, 50 de ani).

Pentru acoperirea casei, se făcea o altă clacă. Acoperișul era în patru ape, *cu creastă* (desen 6). Casa se acoperea cu stuf sau cu șindrilă.

Oamenii mai săraci făceau case mai simple, din *lampaci* (bucăți de lut uscate la soare, de formă rectangulară). Această tehnică urmează aceleași faze ca și precedentele, însă, din lipsa susținerii stabilizatoare a furcilor, acest tip de casă este mai fragil și ușor deteriorabil pentru relieful deluros al zonei satului Condrătești.

Persoane intervievate:

Andranovici Angela

s, Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia), 50 de ani, moldoveancă, studii superioare

Andranovici Cuprian

s, Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia), 53 de ani, moldovean, studii medii

Popa Ion

s, Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia), 75 de ani, moldovean, studii superioare

Andranovici Maria

s, Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia), 80 de ani, moldoveancă, 4 clase

BIBLIOGRAFIE:

- Moraru Galina, „Călătorie printre casele țărănești tradiționale din Costuleni”, în: *Unghiul*, Ungheni, RM: Anul XXIV, nr. 21 (1178), vineri, 4 iunie 2021, p. 4.

O casă construită din furci, varianta 1

Casă din furci, varianta 2

Casă din furci, varianta 2

Aici sunt prezentate două tehnici: în stânga - cea cu lampaci, iar în dreapta - cea folosită la casa din furci, varianta 2

Meseria de sobar, în trecut și acum

Ana-Maria Cernica, Conservare-Restaurare, anul II,

e-mail: ana.cernica@ulbsibiu.ro

Încă din cele mai vechi timpuri, omul a căutat modalități de a-și încălzi încăperile locuinței. După multe încercări, vatra liberă – care afuma toată încăperea și în care focul se stingea peste noapte – a fost perfecționată, și, astfel, au apărut vetrele cu horn suspendat – pentru a canaliza fumul către exterior –, dar și cuptoarele, șemineele și sobele zidite din argilă. În epoca romană și uneori și-n Evul Mediu, în locuințe bogate sau în mănăstiri, se folosea și sistemul roman de hipocaust (încălzire cu aer cald prin pardoseală și pereți) (1). Primele sobe din cahle au apărut, pe teritoriul Elveției de astăzi, în jurul anului 1300. Sobele construite integral din cahle erau folosite, inclusiv pe teritoriul țării noastre, încă din Evul Mediu târziu (2).

În secolul XXI, marcat de revoluția tehnologică, cu greu își mai face loc meșteșugul tradițional, care nu poate fi înlocuit cu tehnologia. Un bun exemplu este și meseria de sobar. Am avut privilegiul să vorbesc, despre acest meșteșug, cu un talentat meșter care face sobe – dincolo de partea materială – din pasiune.

Acest meșter se numește Schiau Vălean are 59 de ani și este din satul Broșteni, comuna Păuca, județul Sibiu.

De unde până unde sobe? Cum v-a venit ideea să faceți sobe?

Bună să vă fie inima! După ce am făcut opt clase în comună, am venit la oraș, la școala profesională. Acolo erau mai multe opțiuni pentru meserii: strungar, zidar, sobar etc. Toți colegii mei, la grămadă, au ales clasa strungar. Eu, parcă, nu voiam cu grămada și mi s-a părut interesantă partea cu sobele... Că, pe acasă, mai aveam și sobe care scoteau fum în casă și am vrut să aflu de ce. Plus că, fiind orfan de tată, aveam nevoie de o meserie.

Câți ani ați făcut școala?

Trei ani, după care am început să lucrez ca angajat la Cooperativa Constructorul, lucru care nu a fost deloc benefic pentru mine. Am renunțat și am început să lucrez pe cont propriu.

Și v-ați descurcat așa?

Ooo, era greu și atunci, dar am întâlnit un sas, nea Sep, care era artist la acest meșteșug. I-am fost ucenic, am lucrat împreună câțiva ani și mi-a împărtășit tainele acestei meserii.

Îmi puteți spune ce tipuri de sobe ați meșteșugit?

În general, sobele sunt făcute după destinație, adică: de gătit, de încălzit sau de amândouă. Cele de gătit sunt cele de tip „cizmă”, cu plită și cuptor, unde pleacă focul de la plită, aerul cald învăluie cuptorul, apoi trece în horn, astea sunt doar pentru gătit... în bucătării de vară sau afară. Cele de încălzit sunt mai complexe: au două-trei canale și trebuie făcute în așa fel încât să se încălzească pe toate părțile, pentru a face căldură. Cele de gătit și încălzit sunt cele mai complexe și sunt făcute, cumva, în două camere – adică partea cu plita, unde se face focul, este într-o cameră, iar partea cu încălzitu' trece, prin zidul decupat, în camera alăturată și o încălzește și pe aceea.

Ce-mi puteți spune despre cahle și despre materialele din care se fac sobele?

Piesele din care sunt făcute sobele se numesc cahle și sunt făcute din materiale naturale, din argilă, create după o tehnică specifică, perfecționată de-a lungul timpului. Inițial, totul s-a făcut manual: matriță, model și arsul în cuptor... Acum, totul se face industrial.

Cahlele, între ele, sunt prinse cu niște cleme metalice, apoi „lipite” și întărite cu un liant de argilă (lut), care este de o anumită consistență, adică nici prea lutos, gras, dar nici prea nisipos, că se sfărâmă. Treaba asta o știți face numai în ani, exersând, greșind și învățând.

1. Ana-Maria Gruia, *Povestiri la gura sobei. Catalog selectiv al colecției de cahle a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012, p. 6, https://www.academia.edu/1998083/Povestiri_la_gura_sobei_Catalog_selectiv_al_colec%C5%A3iei_de_cahle_a_Muzeului_Na%C5%A3ional_de_Istorie_a_Transilvaniei accesat la data de 28.06.2021.

2. *Ibidem*, p. 7.

Ați făcut și sobe decorative cu forme inedite?

Ohoho , păi am făcut sobe pe colț, în trei colțuri și în cinci colțuri – astea mi-au dat cea mai mare bătaie de cap, dar am învățat din mers, cum se spune. Și satisfacția era mare când erau gata, am făcut focul în ele și funcționau perfect.

Și cum v-ați făcut cunoscut?

Păi, așa, de la persoană la persoană, nu ca azi, de pe internet. Dacă un client era mulțumit, spunea și la vecini, rude etc. Veneau la mine acasă și îi scriam în caiet. În sezon, nu aveam timp să fac sobe câte cereri aveam. Asta era acum cu zece ani în urmă. În timpurile astea, oamenii nu mai optează pentru sobe, le înlocuiesc cu centrale pe lemne sau pe gaz, cu calorifere sau alte forme de încălzire.

Ați lucrat numai local?

Am lucrat în tot Ardealul, dar am avut lucrări în toată țara și la Băile Herculane. Unde a avut omu' nevoie de mine.

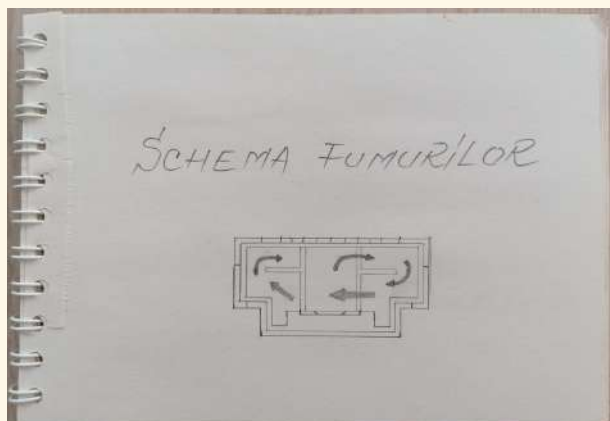
Ce regrete aveți în prezent cu privire la meșteșug?

Regretul cel mai mare e că nu am cui sa-l transmit mai departe. Tineretul, în general, fuge de munca brută, iar asta este o muncă unde te murdărești. Îi înțeleg până la urmă, dar nu toți trebuie să lucrăm la birou. Și cel de la birou poate vrea o sobă sau un șemineu, la un moment dat, dar nu o să mai aibă cine să i-l facă. Asta este... Societatea evoluează și nu ne putem împotrivi tendințelor.

BIBLIOGRAFIE:

- Ana-Maria Gruia, *Povestiri la gura sobei. Catalog selectiv al colecției de cahle a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012, https://www.academia.edu/1998083/Povestiri_1_a_gura_sobei_Catalog_selectiv_al_colec%C5%A3iei_de_cahle_a_Muzeului_Na%C5%A3ional_de_Istorie_a_Transilvaniei accesat la data de 28.06.2021

CHEPTARUL

Marcă identitară a costumului popular bărbătesc, din comuna Poiana Mărului (județul Brașov)

Andreea-Paula Corca, Istorie, anul II, e-mail: andreeapaula.corca@ulbsibiu.ro

Fig.1. Cheptar poienăresc, cusut pentru Nicolae Gogonea de către soția sa

Comuna Poiana Mărului, așezare rurală cu o vechime de peste 500 de ani, este situată în partea de sud a județului Brașov, aflându-se la interferența tezaurului folcloric și a portului popular din Țara Făgărașului, Țara Bârsei, zona Branului și cea a Câmpulung-Muscelului (1).

Între vâile adânci și coastele țepișe care îmbracă vatra poienarilor – așa cum își spun locuitorii acestei comune – vântul încă miroase a rășină de brad și jir dospit, iar timpul pare a se opri în loc.

Dintr-un raport administrativ întocmit în anul 1937, aflăm că locuitorii *sunt blajini și își respectă angajamentele luate față de alții [...] sunt credincioși și cercetează biserica (2), iar populațiunea tânără este în genere frumoasă și sănătoasă, roșcovană la față, respirând aerul curat de munte (3)*. Cât despre specificul obiceiurilor din Poiana Mărului, același raport menționează: *comuna este curat românească, ceea ce a făcut ca datinele și obiceiurile strămoșești să fie păstrate în forma lor primitivă, originală (4)*.

1. Neculoiu Mariana, *Lucrare metodică științifică pentru obținerea gradului didactic I*, susținută în 2019 în cadrul Liceului Teoretic Mitropolit Ioan Mețianu, Zănești, p.35-36

2. Arhiva Națională - Brașov, BV-F-00575, Fond *Primăria Poiana Mărului (1871-1950)*, Dos. 9/1937, p.67.

3. *Ibidem*, p.66.

4. *Ibidem*.

5. *Ibidem*, p.65.

6. Vezi pieptarul din piele al femeilor din Bistrița-Năsăud/Lăpuș: <https://www.etnografie-maramures.ro/fain-de-vazut-la-muzeu-februarie-pieptar-din-tara-lapusului>, accesat în data de 20.05.2021.

7. Informații culese de la Gheorghe Garcea, locuitor al comunei Poiana Mărului.

În cele ce urmează, ne vom opri privirile asupra portului popular bărbătesc din frumoasa așezare transilvăneană, încercând să scoatem la lumină o piesă vestimentară demnă de admirat: *cheptarul*, cunoscut de poienari și sub denumirea de *cojoc*.

Straiele populare bărbătești din Poiana Mărului sunt compuse din următoarele elemente: cămașa, care are *cusătură și model pă chept, da-ncolo e albă, simplă* (Maria Perșoiu, Poiana Mărului, 74 ani), peste care se îmbracă cheptarul, iar în zilele friguroase de iarnă, acestora li se adaugă un mânecar de zeche neagră (5), *haină groasă, croită după model poienăresc* (Nicolae Gogonea, 72 ani), cioareci și bocanci, iar pe cap se poartă fie o căciulă neagră, din piele de miel, fie o pălărie, împodobite, de tinerii care urmau să plece în cătănie, cu fulgi de gâscă – simboluri ale tinereții, ale neprihănirii și ale norocului.

Cheptarele reprezintă o marcă identitară a costumelor populare bărbătești din Poiana Mărului, care înfrumusețează și înveselesc atât veșmintele de sărbătoare, cât și chipurile celor care le admiră sau le poartă, căci acestea sunt *colorate și plăcute ochiului* (Maria Perșoiu, 74 ani).

Nicolae Gogonea, unul dintre cei mai vestiți cântăreți ai bisericii și membru al Ansamblului Folcloric *Flori de Măr*, apreciază că, *la Poiana Mărului, cheptarele confecționate sunt diferite de toate... deși am fost prin multe locuri prin țară cu grupu' nostru, nicăieri nu am mai găsit ceva asemănător*, cu toate că identifică similitudini cu portul popular bistrițean: *culorile care sunt, sunt și în zona Bistriței Năsăud, prin zona Hârtibacului....* (6)

Cheptarul se confecționează din piele de miel sau de oaie și este ornamentat, în partea centrală, cu motive florale specifice Țării Făgărașului. Pentru a împodobi piepturile iubitorilor de frumos, pieile treceau printr-un lung proces de prelucrare. Mai întâi, acestea erau curățate de impurități și se spălau, după care *mergeau la tăbăcit*. În procesul tăbăcirii lor, se utilizau diferite substanțe vegetale, precum tărâțele de grâu, pentru ca, ulterior, pieile să fie *ținute la umezeală*. *Dacă pe suprafața pielii mai rămânea grăsime, aia se radea toată și rămânea pielea exact așa fină*. De asemenea, *lâna, dacă era prea mare, era tunsă* (Nicolae Gogonea, Poiana Mărului, 72 ani), aceasta fiind necesară pentru asigurarea protecției și a căldurii purtătorului de cheptar.

În trecut, cheptarele erau confecționate de un cojocar numit Alexandru Corca, ce și-a descoperit, încă de timpuriu, via înclinație către meșteșugul căruia i s-a dedicat întreaga viață (7). Pentru a coase cheptarul, *el nu avea nevoie de un tipar, îl cosea cum îi plăcea lui să-l cosească* (Nicolae Gogonea, 72 ani), însă, ceea ce prindea viața în mâinile sale mulțumea chiar și cel mai pretensiv poienar. Cererile erau numeroase, *căci fiecare ficior, după ce venea din armată, își făcea cojoc... Fiecare ficior își făcea un cojoc al lui* (Nicolae Gogonea, Poiana Mărului, 72 ani).

Pentru locuitorii comunei Poiana Mărului, garnisirea cheptarului cu motive florale bogat nuanțate are o semnificație aparte: *dân bătrâni, am auzit că forma pleacă ca un buchet de flori, de jos, și zăce că e pomul vieții* (Nicolae Gogonea, Poiana Mărului, 72 ani).

Nicolae Gogonea, care adeseori a îmbrăcat cu mândrie cheptarul poienăresc, mărturisește că *vara nu te-ncălzeai, deci cât ar fi fost soarele de mare și jucam, nu mă-ncălzeam, dar iarna era călduros*.

Motivul pentru care cheptarele sunt îndoite spre interior, în partea de sus a umărului stâng, de către cea mai mare parte a bărbaților din Poiana Mărului pare să se fi pierdut în uitarea zecilor de generații care au continuat să îmbrace portul popular: *dacă așa am moștenit dân' moși-strămoși, așa-l îndoiaie și acuma* (Maria Șerbănuță, Poiana Mărului, 83 ani). Cu toate acestea, preferința de a purta cheptarul îndoit la umăr a dat naștere multor interpretări, fapt care demonstrează plurivalența gândirii populare.

În vreme ce câțiva dintre locuitorii comunei atribuie respectivei tendințe atât un caracter estetic, cât și un caracter practic: *aș zice că arată mai bine îndoit, adică așa cred că le stă mai bine, dar am văzut și când îl poartă legat, când este mult mai frig* (Marilena Corca, 47 ani), alții o consideră o aluzie indirectă la fidelitatea conjugală și la maturitatea câștigată prin căsătorie: *din auzite [știu] că le purtau băieții mai tineri. Cei mai bătrâni nu mai purtau așa... exact cum și fetele tinere, la noi, purtau baticul legat în spate. După ce se căsătoreau, le legau în față și se schimba și portul* (8) (Nicolae Gogonea, Poiana Mărului, 72 ani). În sprijinul celei de-a doua opinii, scriitorul de origini zărneștene, Ioan Lepădatu, afirmă, într-una dintre lucrările sale despre partea îndoită a cheptarului, că reprezintă *o poartă deschisă spre inimă, spre dragoste și voie bună. Numai cei vârstnici se încheiau complet* (9).

În Poiana Mărului, bărbații purtau cheptarele în zilele de sărbătoare, la nunți și botezuri, dar și când mergeau să-și cânte *colindicele* în cinstea Nașterii Mântuitorului sau când se scoteau fetele la joc, în preajma sărbătorilor de iarnă. Până în ziua de astăzi, poienarii de toate vârstele îmbracă cheptarul și portul popular, deși ocaziile în care să-și poată pune în valoare această moștenire culturală au devenit din ce în ce mai rare în ultimul an (2020).

Pe lângă cheptarul poienăresc, bărbații comunei Poiana Mărului mai poartă și pieptare specifice Țării Făgărașului, rezultat al puternicelor influențe culturale primite de-a lungul secolelor, dar și al prestigiului de care se bucura portul locuitorilor uneia dintre cele mai cunoscute și mai frumoase zone etnografice.

În prezent, la Poiana Mărului se confecționează noi cheptare, căci meșteșugul se dorește a fi transmis tinerelor generații, după cum ne-a mărturisit, către finalul interviului, Nicolae Gogonea: *după modelul costumelor vechi, am făcut niște fotografii și soțiile noastre ne-au cusut cojoace. [...] Fiecare s-au învățat una de la alta și avem cusute, dar se vede că nu e aceeași mână, pentru că fiecare soție a cusut în felul ei... nu au pus aceeași culoare la floare. [...] Și au început și tinerii să-și facă... Noi d-asta am încercat să atragem tot mai mulți tineri, să ducă tradiția mai departe... Să ducă portul popular*.

Pentru Nicolae Gogonea, care ne-a împărtășit cu drag semnificația acestei piese vestimentare, cheptarul continuă să reprezinte o sursă de mândrie și un simbol al identității etno-culturale a locuitorilor comunei Poiana Mărului: *îl consider chiar o emblemă a Poienii Mărului. [...] Când port cheptarul, mă simt foarte mândru și îmi place foarte mult*.

Persoane intervievate:

Gogonea Nicolae (72 ani)
Garcea Gheorghe (79 ani)
Perșoiu Maria (74 ani)
Șerbănuță Maria (84 ani)
Corca Marilena (47 ani)

BIBLIOGRAFIE:

- Arhiva Națională - Brașov, BV-F-00575, Fond *Primăria Poiana Mărului (1871-1950)*, Dos. 9/1937, p. 65-67.
- Lepădatu Ioan, *Tradiții populare locale. Zărnești 1997*, Editura Transilvania Express, Brașov, 2015, p.99.
- Neculoiu Mariana, *Lucrare metodică-științifică pentru obținerea gradului didactic I, Curriulum la decizia școlii. Opțional integrat transcurericular- Dans popular specific zonei Zărnești-Poiana Mărului pentru elevii de liceu*, Lucrare susținută în 2019 în cadrul Liceului Teoretic Mitropolit Ioan Mețianu, Zărnești.

8. La Poiana Mărului, tinerele fete poartă costumul cu cretințe, care a pătruns în această zonă la începutul secolului XX, odată cu sosirea Elenei Gogonea, soția preotului paroh Aron Gogonea, originară din Sălișteța Sibiului. După căsătorie, fetele renunțau la costumul cu cretințe în schimbul fotei de Câmpulung-Muscel și a vestei cu mărgelile colorate, numită *leibărică*. De asemenea, *baticul cu țorțori* era înlocuit de o *căiță* – peste care femeile își prindeau marama din borangic – sau de *cârpa cu marjine*, un batic de culoare neagră, ale cărui margini erau decorate cu motive florale. Femeile vârstnice îmbrăcau *fota vânătoare*, specifică zonei Branului, și ia cu altiță, cusută cu ață neagră sau galbenă. Vesta asociată acestora era din catifea neagră, cu plantică pe margini, și prezenta particularități specifice portului popular săsesc (*Vezi lăibărica lungă*: <https://scontent.fsbz3-1.fna.fbcdn.net>, accesat la data de 08.06.2021). Această vestă era purtată și de miresele din Vlădeni, localitate cu care Poiana Mărului se învecinează în partea nordică, între cele două așezări aflându-se comuna Holbav.

9. Lepădatu Ioan, *Tradiții populare locale. Zărnești 1997*, Editura Transilvania Express, Brașov, 2015, p. 99.

Fig. 2. Nicolae Pășeu, fotografie realizată în 1929

Fig. 3. Familie tradițională din Poiana Mărului (1941)
Pe lângă cheptar, bărbații obișnuiau să îmbrace, peste cămașă, o vestă neagră, care se încheia, la mijloc, cu nasturi.

Fig. 4. Frații Gogonea, de la stânga la dreapta: Iosif, Nicolae și Gheorghe
Fotografie realizată la data de 27 decembrie 1942.
Căsătorindu-se la Șinca Nouă, așezare învecinată, Nicolae a adoptat cheptarul alb, specific Țării Făgărașului.

**Maria Enescu și Ana Flangea, tinere fete din Poiana Mărului.
Fotografie realizată în 1940**

Maria Enescu (partea stângă) purta pieptar înfundat, specific zonei sudice a Transilvaniei, ie de Făgăraș și șurț. Podoaba capului este reprezentată de *baticul cu țorțori*, care era legat la spate și îi cădea pe umeri, conferindu-i eleganță și simplitate. Nicolae Gogonea (72 ani) afirmă că femeile obișnuiau să poarte cheptărașe, care se deosebeau de vestele negre din postav și de leibărici: *aveau și femeile... La bărbați, le zăcea cheptar și cele pe care le purta femeile, le zăcea cheptăraș. [...] Erau croite exact pe talie la femeie, erau mai strânse, alt model făcut, dar tot cam în stilul celor bărbătești.*

Țestul din localitatea Băilești, județul Dolj

Ștefania-Alina Corcodel, Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale, anul II, e-mail: stefania.corcodel@ulbsibiu.ro

Denumirea de țest provine din latinescul *testum*. Țestul este un *obiect de lut ars sau de fontă de forma unui clopot, cu care se acoperă pâinea, mălaiul etc. puse la copt pe vatra încinsă* (1).

Județul Dolj este situat în sud-vestul Olteniei, fiind parte a Câmpiei Române, iar Băilești este un municipiu în acest județ. Aici, regionalismul cuvântului *țest* este *țăst*. Deoarece această regiune a fost dintotdeauna bogată în resurse agricole, oamenii au găsit metode de pregătire, coacere a hranei făcute din produsele pe care le aveau la îndemână. Astfel, țestul este cunoscut ca fiind unul din cele mai vechi sisteme de copt, evoluând de-a lungul timpului.

Tehnica de confecționare a țestului: prima etapă era cea de proiectare a matriței, adică, din pământ galben, se făcea un mușuroi mare, peste care se puneau un strat de cenușă. A doua etapă era cea de confecționare a materialului din care se făcea țestul propriu-zis, acesta era un proces mai lung. Compoziția era făcută din pământ galben, balegă de cal sau vacă, paie, câlți și apă. Acestea se amestecau foarte bine, călcându-se cu picioarele. Din materialul rezultat, se lua o cantitate considerabilă care se întindea pe matrița făcută, deasupra punându-se o cantitate mai mare pentru modelarea găurii în care se băga vătraiul. Țestul se lăsa pe matriță, la soare, să se usuce, apoi era curățat, pe interior, de cenușa de pe matriță și se putea folosi. *Se făcea un mușuroi din pământ galben, peste care se puneau cenușă, să nu se lipească. Pământ galben, cu paie, cu balegă de cal, și de vacă mai rar, cu câlți, de la cânepa care se bătea, se amestecă cu apă și se calcă cu picioarele goale de nouă ori: se calcă o dată, se strânge iar cu mâna într-un loc, iar se calcă.*

După, se lua un gogoloi, din amestecul ăsta, care se întindea pe mușuroi, se făcea gros de trei degete, iar deasupra, se făcea mai țuguat și mai gros, pentru a se băga un băț de floarea-soarelui. După ce se usca, se făcea pământ cu pleavă și se spoiește prin interior, se rupe bățul de floarea-soarelui și acolo se bagă vătraiul. Prima oară, se face la foc mai domol, ca să nu se crape. Dacă era bine făcut, ținea ani de zile, dacă nu, se rupea după a treia oară. (Marioara Bădină, Băilești, județul Dolj, 80 de ani)

Mod de folosire: se făcea focul din bețe de floare-soarelui, crengi de la pomi, coceni de porumb, iar deasupra jarului format, se puneau țestul. După ce țestul se încălzea suficient, acesta era ridicat cu vătraiului, iar jarul era scos de sub el. Pâinea se puneau pe un cârpător cu coadă lungă și se introducea în țest, acesta era pus deasupra pâinii, iar pe lângă el, era pus jarul, deoarece menținea căldura. Pâinea făcută la țest are un gust cu totul deosebit, are o savoare aparte, care nu se regăsește la pâinea făcută în cuptor. Este o diferență foarte mare între cele două pâini, cea în țest crescând mult mai mare, mai pufoasă, cu un miros specific, mai delicioasă. *Când făcea maica pâine în țăst, înainte să o întindă, puneau, pe cârpător, frunze de nuc, că să aibă forma frunzelor și să prindă și aroma. Când o scotea, ne dădea să o mâncăm cu brânză de la vacile noastre, și mai ducea pe stradă, la femeile care erau pe câmp și nu aveau timp să facă. Așa era lumea înainte, împărțeau, acum nu mai e așa... Nu făcea numai pâine, făcea plăcintă, turtițe, pâine azmă [aceasta este pâine nedospită], mâncare câteodată.* (Marioara Bădină, Băilești, județul Dolj, 80 de ani)

1 Conform Dex online, <https://dexonline.ro/definitie/%C8%9Best> accesat în data de 07.09.2021.

Odată cu trecerea timpului, a evoluat și țestul, ajungându-se ca, în perioada anilor '60-'70, acesta să nu mai fie fabricat prin vechile metode, ci janta tractorului să fie utilizată pe post de țest. Aceasta era lipită cu pământ, iar în timpurile mai apropiate noua, era sudată. În ziua de azi, datorită tehnologiei și emancipării oamenilor, țesturile se întâlnesc foarte rar în curțile locuitorilor din Băilești, folosite la fel de rar, iar cele întâlnite sunt fabricate prin metoda cea nouă – cea cu janta roții tractorului –, nu prin metoda tradițională. *Deja când aveam eu 30 de ani, nu mai făceau femeie țasturi din pământ, se lua janta de la tractor, se lipea cu pământ galben și pleavă unde avea găuri, era ars, spoit de dinăuntru și pe dinafara cu amestecătură din asta, ca să aibă același miros ca cel de dinainte și să nu se simtă diferențe la pâine. E mai ușor cu ăsta, că nu se crapă, ține mai mult, e mai rezistent, dar oricât, nu e la fel ca cel de când eram eu mică.* (Iulica Lucan, Băilești, județul Dolj, 65 de ani)

Persoane intervievate:

Marioara Bădină, Băilești, județul Dolj, 80 de ani

Iulica Lucan, Băilești, județul Dolj, 65 de ani

Ambele doamne intervievate locuiesc în Băilești și dețin câte un țăst. Țăstul fotografiat este cel al doamnei Marioara Bădină.

BIBLIOGRAFIE:

- Dex online <https://dexonline.ro/definitie/%C8%9Best> accesat în data de 07.09.2021.

Căciula de călușer din Rășinari - de la meșteșug, la tradiție

Marioara Muntiu, Conservare-Restaurare, anul II, e-mail: marioara.muntiu@ulbsibu.ro

În Mărginimea Sibiului, la poalele munților Cindrel, se află unul dintre cele mai frumoase sate din România, Rășinari. E un sat cu oameni credincioși, harnici și primitivi, care și-au păstrat, în mare măsură, meșteșugurile tradiționale, în care munca manuală se îmbină cu talentul.

În trecut, principala ocupație a rășinărenilor era creșterea animalelor, în special a oilor. Astfel, ei confecționau articole de îmbrăcăminte din pieile – cojoace și căciuli – rezultate în urma sacrificării mieilor sau a oilor, iar din lână, diferite țesături.

Una dintre cele mai frumoase și complexe piese ale unuia dintre costumele rășinărești purtate la ocazii speciale este *căciula de călușer*. Confecționarea ei presupune îndeletnicire și precizie.

Pentru confecționarea căciulii de călușer, este nevoie de piele de miel, de culoare neagră, de *hăstrăgan*. Cum se confecționa această căciulă, în mod tradițional? Cel mai important lucru era sacrificarea mieilor după trei, maxim patru zile de viață, pentru ca blana să aibă inele mici și frumoase. După sacrificare, pieile se presărau cu sare și se *învăleau* (se puneau una peste alta și se răuceau) timp de zece zile, apoi se întindeau afară, la soare, pentru uscare. Urma *argăsala*.

Lelița Soră, din Rășinari, spune că *argăsala se făcea așa: se așezau pieile în ciubăr de lemn – că de tablă coclea* [din cauza contactului sării cu fierul, apa se înnegrea, iar pieile deveneau fragile] –, *se presăra tărâță de grâu și sare și se amestecau pieile – o dată se întorceau pieile pe piele și apoi se desfăceau și se puneau carne pe carne, se jintuiau* [se întorceau pieile în ciubăr]. *Iar după zece zile, se puneau la uscat pe prăjini de lemn, apoi la tăbăcit. Aici se curățau de tărâță, pieile se trăgeau pe potcoavă* [o unealtă de fier, în formă de semilună, așezată pe un suport de lemn], unde nenea Ion Floașa – cel care a fost tăbăcarul din sat – o fixa cu picioarele în timpul manevrării, deoarece pielea era frecată de partea metalică pentru cojirea mai multor straturi, până se ajungea la pielea fină. Pieile se lustruiau cu făină albă și de mălai, până acestea deveneau fine și doar atunci erau numai bune pentru coaserea căciulii. (Sorița Vasilioiu, Rășinari, 67 de ani)

Potcoava

Căciula de călușer era făcută în patru clini, cusută manual, cu o *cusătură cheiță*. Această cusătura este denumită acum *cusătură surfilat feston*, fiind realizată astfel: acul pătrunde prin marginile a doi dintre cei patru clini, apoi se formează o buclă de ață prin care se trece acul, realizând cheița. Avea rol de încheiere și de surfilare a căciulii.

Pe dosul căciulii, căptușeala este confecționată din piele de miel alb din rasa Țigaie, oferind căldură și confort purtătorului. La tiv, sunt cusute piei de pe piciorușele de *miel berc* [rasă de oaie cu lâna mai bătută, mai scurtă], mascând, astfel, căptușeala și conferind rezistență căciulii la purtare.

La căciula călușerilor, pe lângă procesul complex de prelucrare a materiei prime și de confecționare a căciulii, se mai adaugă și împodobirea acesteia cu *pana de păun*.

În anul 1968, Tică Cânean a înființat și a condus, timp de 38 de ani, *Ansamblul de Călușeri din Rășinari* –, fiind urmat, la conducere, de fiica sa Orica Țichindelean, care duce mai departe tradiția acestui ansamblu, promovând portul și dansul tradițional din Rășinari. Dumneai mi-a dat detalii despre cum se realizează căciula de călușer din Rășinari: *călușerul poartă, pe cap, o căciulă tradițională de miel, de culoare neagră, prevăzută, în partea dreaptă, cu pene de păun, cusute pe carton. E lucrată manual, fiind împodobită cu mărgelile colorate, bucățele mici de oglindă, clopoței, simbolizând bogăția portului popular al băiatului*. Fiecare călușer își alege elementele cu care să-și împodobească căciula. Căciula se poartă la orice eveniment unde ansamblul este invitat să joace. Dumneai mai spunea că: *O dată pe an, mergem la Săliște, la întâlnirea cetelor de juni*.

Această căciulă de călușer se poartă din cele mai vechi timpuri, doar că, înainte de 1968, era împodobită mai modest, având doar pană de păun. De altfel, căciula simplă – fără această pană de călușer – este element de bază al costumului tradițional masculin de iarnă de la Rășinari, modul de confecționare fiind același.

Cu mare regret spun că, acum, în satul meu natal, Rășinari, lâna și pieile oilor nu mai sunt valorificate. Unii dintre ciobani incinerează lâna și pieile imediat după tunderea sau sacrificarea oilor, iar alții – care au mai multe oi – vând lâna, iar pieile le dau pentru prelucrarea cojoacelor.

Fără îndoială, moda nu mai e un lucru străin sătenilor. Cu toate acestea, rășinărenii își iubesc portul strămoșesc și îl păstrează, cu bucurie.

BIBLIOGRAFIE:

- Victor Păcală, *Monografia satului Rășinari*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1915. Lucrare reeditată în anul 2015 de către Asociația Rășinari Confluente Europene cu finanțare de la Primăria Comunei Rășinari, sub coordonarea domnului primar Bucur Bogdan, Proiect cultural realizat cu colaborarea Bibliotecii Județene ASTRA Sibiu (carte premiată de Academia Română).
- *Comuna Rășinari, județul Sibiu – Repere monografice pentru încurajarea turismului*, material realizat de Asociația Rășinari Confluente Europene în cadrul proiectului „Mărginimea Sibiului – destinație culturală deschisă tuturor”. Proiect finanțat prin Măsura 313 – Axa IV LEADER – Gal Mărginimea Sibiului.

Povestea unui iconar - autoportret în cuvinte -

Cătălin Rambulea, Conservare-Restaurare, anul II, e-mail: catalin.rambulea@ulbsibiu.ro

Pornind de la discuțiile cu cei apropiați, care, într-o formă sau alta au avut acces la icoanele pictate de mine, am inițiat o formă de dialog scris, un interviu, încercând să răspund cumva întrebărilor, curiozităților și nedumeririlor lor în legătură cu icoanele mele.

De ce pictura? De ce icoane?

Pictura înseamnă culoare, iar culoarea este parte din viață. Prin crearea icoanelor, omul, zidirea lui Dumnezeu, se află în comuniune cu El. Prin icoane dai viață unui material: lemn, sticlă, frescă etc., iar acesta este un mod de a te aseamăna lui Dumnezeu, dând viață prin darul primit de a picta. Orice om care crează un obiect o face prin darul lui Dumnezeu, dar iconografia este altceva.

Cum ai ajuns să pictezi icoane pe sticlă?

Printr-o conjunctură. Așa a lucrat Dumnezeu: într-o anumită etapă, am ajuns într-un loc cu tradiție, în care se pictau icoane pe sticlă. Mi-a plăcut. Cei de la care am învățat m-au încurajat și mi-au dat încredere în mine. Apoi, a venit de la sine, cu darul lui Dumnezeu.

De cât timp pictezi? Care a fost prima icoană?

Pictez icoane de vreo douăzeci de ani, iar în ultimii patru ani, cu oarecare întrerupere. Prima icoană a fost reprezentarea Maicii Domnului cu Pruncul – Împărăteasa. Icoana s-a vândut repede, la fel ca celelalte icoane care au urmat. Asta mi-a dat încredere că ceea ce fac eu aduce bucurie oamenilor. Acum, mai am doar câteva imagini (fotografii) ale icoanelor pictate de mine, de-a lungul timpului.

A fost pasiune sau datorie?

Trăire. Părerea mea este că iconografia nu poate fi doar un hobby. Iconografia dacă nu este trăire, este doar o simplă pictură.

În icoanele pictate de tine este prezentă predominant culoarea albastră. De ce?

Albastrul este simbolul Cerului, al spațiului nelimitat, dar și al smereniei, al păcii, al liniștii. Este o culoare vibrantă și reflectă Divinitatea. Albastrul, cu multele lui tonuri și nuanțe, poate reda stări, trăiri, sentimente.

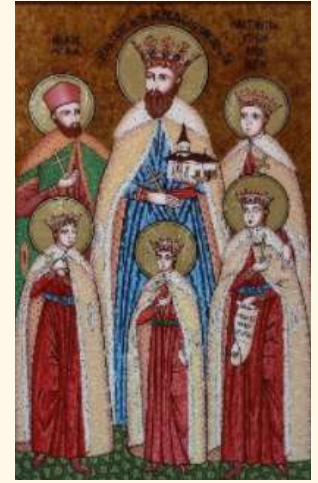
Ce alte culori ai mai folosit în mod predominant?

Roșul. În general, potrivesc culorile, tonurile sau nuanțele, astfel încât să fie o armonie, să se lege între ele. Nu aș putea spune că am o culoare preferată, trebuie să se potrivească și să fie după tipicul și canoanele Bisericii.

Care sunt cei mai dragi sfinți pe care i-ai pictat?

Maica Domnului. Este cea mai reprezentată în icoanele mele. Dar toți sfinții îmi sunt dragi, pe toți i-am pictat cu mult drag și respect. Cu credință.

Ai avut și experiența de a preda pictura. Cum a fost?

Am fost rugat să le spun copiilor dintr-o tabără de vară cum se pictează. Am stat de vorbă cu ei despre icoane și despre tehnica de a picta icoane pe sticlă, despre diferența dintre iconografie și pictură, în general. Unii au impresia că este același lucru, dar nu este. Diferența constă în trăire, nu doar în sentimente și simțiri, în modul cum te raportezi la viață, prin credință. De fapt, reflectă cumva măsura credinței în Dumnezeu. Am predat în țară, timp de mai mulți ani, pictură pe sticlă, în taberele de vară ale copiilor, dar și pictură pe lemn adulților de la o parohie românească din Franța.

Ai satisfacția creațiilor tale?

Satisfacție, este puțin spus: ai sentimentul împlinirii. De fapt, în iconografie, când termini de pictat o icoană, ai un sentiment de bucurie, sentimentul împlinirii sufletești. Restul este rugăciune, trăire și muncă. Să crezi ceva cu propriile mâini, mai ales să pictezi icoane, este minunat. Însă, trebuie să fii conștient că o faci doar cu și prin ajutorul lui Dumnezeu, niciodată din propriile puteri.

Cât durează să pictezi o icoană?

Icoana se pictează cu timp și fără timp. Uneori pictezi mai repede, alteori merge mai greu. Depinde de registrul reprezentărilor, al stărilor interioare, de ce este în jur, de evenimentele vieții care vin peste tine.

Îți alegi tu timpul pentru pictură?

Depinde. Când pictezi icoane, trebuie să fii liniștit. Iar liniștea o poți avea sau o poți crea prin rugăciune. Mai greu este când primești comenzi cu termen. Un iconar a fost întrebat odată ce anume i-a displăcut în perioada vieții de iconar. A răspuns că atunci când lua comenzi pentru icoane. Mulți oameni întreabă cât timp îți trebuie să pictezi o icoană, dar părerea mea este că nu poți cronometra. Uneori, nu poți picta și atunci amâni, faci altceva. Reiei pictura atunci când ai starea potrivită.

Ai făcut trecerea de la pictura pe sticlă, la pictura pe lemn? Cum a fost?

Da, am variat suportul pictat, sticlă și tablă. Am pictat, în paralel, pe sticlă și pe tablă, dar, ocazional, și pe lemn. Pe tablă, am pictat Răstignirea Mântuitorului. Pentru fiecare suport sunt stiluri și tehnici de pictură diferite, dar complementare, cred eu. De exemplu, pe sticlă, se pictează în mod invers față de lemn sau tablă. Asta pentru că se pictează pe spatele sticlei și nu pe față. Se știe că pictura bizantină se pictează pe lemn, de obicei. Să faci pictură bizantină pe sticlă este mai dificil, pentru că mergi de la ultima etapă spre prima etapă. Trebuie să potrivești nuanțele culorilor astfel încât, la final, să fie o armonie între ele, să se lege.

Când pictezi o icoană vrei să semene cât mai mult cu icoana aleasă ca model sau mai schimbi câte ceva?

Depinde de modelul ales. Iconografia se face întotdeauna după un model, este obligatoriu să respecti canoanele Bisericii. La icoana pe sticlă, ai mai multă libertate, fiind o icoană populară care iese puțin din canoanele Bisericii Ortodoxe. Dar și aici, trebuie să ținem cont de canoane. Îmi aleg cu grijă modelele sau schimb atunci când simt că un model nu este așa cum îl văd eu. Mai este ceva aici, o provocare personală: dacă înaintașul meu care a creat modelul nu a putut reda întreaga frumusețe a icoanei, atunci este de datoria mea să o fac. Nu schimb modelul, ci doar îl îmbunătățesc, după capacitatea și pricepera mea.

În icoanele pictate de tine, ai folosit motive tradiționale românești? În ce context?

Doar la sfinții români. Părerea mea este că sfinții trebuie pictați în modul lor original de viață, în diferite episoade sau scene, așa cum recomandă și iconograful grec Dionisie din Furna, în Erminia picturii bizantine, o carte reprezentativă pentru iconografie. Sfinții sunt universal, deși locul în care au trăit poate fi determinat geografic. Sfinții aparțin comunității creștine universale. Cred că nu este nevoie să o pictăm pe Maica Domnului în ie românească. Nu este nimic rău în asta, dar eu văd lucrurile altfel.

La ce te gândești când pictezi icoane? Este nevoie de pregătire înainte să pictezi?

Da, este nevoie de rugăciune, după cum am spus la început. Trebuie să ai o trăire în comuniune permanentă cu Dumnezeu, nu doar la începutul lucrului, la icoană. Apoi, pe toată durata realizării picturii, se spune rugăciunea minții, după puțină. La început, te rogi cât poți, apoi rugăciunea devine obișnuință, parte din firescul trăirii interioare. La final, aduci rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu că ai dus la bun sfârșit icoana.

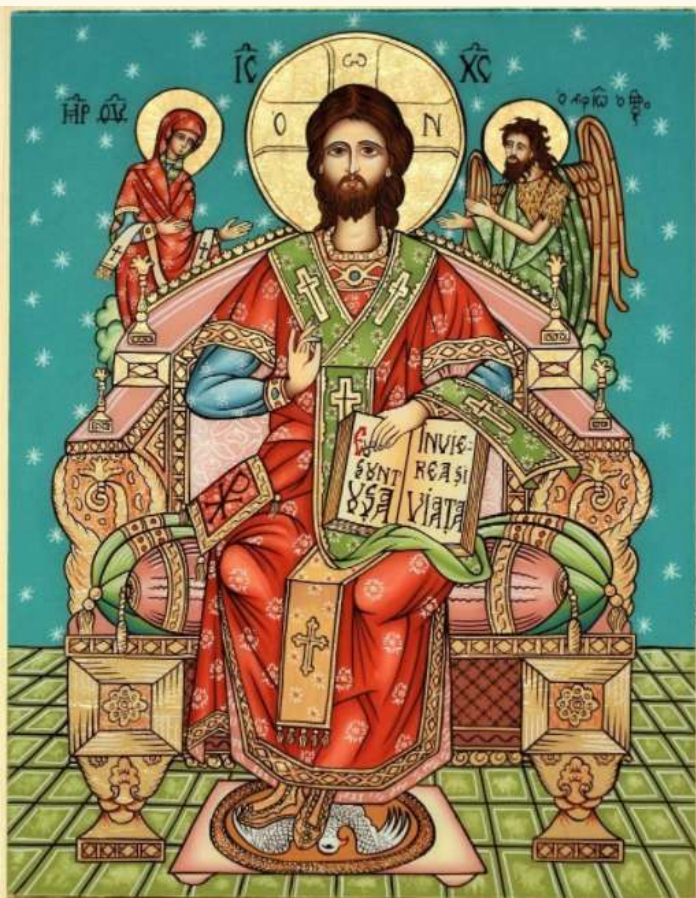
Se spune că și gândurile iconarului influențează mâna, iar chipurile/reprezentările poartă amprenta gândurilor sale. Este adevărat sau doar o poveste?

Este adevărat. O icoană se pictează cu dar și cu har, adică darul este măiestria iconarului, iar harul este binecuvântarea lui Dumnezeu, după cum sunt gândurile și cum este trăirea iconarului. Particularitățile picturale, nuanțele, trăsăturile sfinților, fizionomia acestora sunt proprii fiecărui pictor. Uitați-vă la icoanele vechi, pe sticlă, sunt pictate cu greșeli de anatomie și de ortografie, dar nu te mai sature privindu-le. Un prieten spunea odată că o icoană își atinge scopul dacă atunci când o privești, simți nevoia să te închini.

Ești mulțumit de cum au ieșit icoanele pictate de tine?

Nu de toate. Când termin o icoană, o privesc și încerc să-mi văd greșelile sau îmbunătățirile pe care le-aș mai putea aduce la următoarea icoană de același model. Așa am ajuns să-mi fac fotografii cu icoanele terminate, pentru ca, la următoarea icoană, să știu ce mai am de făcut.

Când pictezi o icoană, te gândești la persoana care a comandat icoana?

De obicei, mă gândesc la Sfântul pe care îl pictez, dar și la persoana care a comandat icoana. Mă gândesc dacă o să-i placă. Suntem oameni și ne gândim dacă ceilalți apreciază munca noastră. Mă bucur să văd fețele fericite ale oamenilor, atunci când văd prima dată icoana pictată pe care și-au dorit-o. Dacă ceilalți se bucură, uiți de efortul depus. Rămâne doar bucuria.

Când urmează sărbătoarea unui sfânt, îți dorești să faci o icoană cu acel sfânt?

Da. Nu i-am pictat pe toți sfinții, dar aș dori să o fac. Un calendar iconografic al sfinților cred că este o mare bucurie și satisfacție pentru orice zugrav de icoane. Este o mare provocare, dar și satisfacția este pe măsură. Odată ce ai gustat din bucuria iconografiei, nu poți renunța. Continui să studiezi, să aduci, în viața oamenilor, figurile sfinte din ortodoxie, să menții vie comuniunea cu Dumnezeu.

Fusul de arnici și tehnica pădurenească de legare a lemnului în cositor

Laura-Cassandra Vălean, Conservare-Restaurare, anul II, e-mail: laura.valean@gmail.com

Deja este un lucru bine cunoscut faptul că Ținutul Pădurenilor este o zonă plină de farmec, nu numai prin peisajele de poveste, dar și prin tradițiile și portul popular al zonei. Totul este inedit în acest spațiu care a reușit să păstreze vii obiceiuri și tehnici tradiționale ce ne uimesc și astăzi. O caracteristică deosebită a costumului tradițional pădurenesc sunt podoabele care întregesc portul femeiesc. Acestea sunt realizate prin metode tradiționale reprezentative pădurenilor, prin împletirea sârmei sau turnarea cositorului. Nici costumul popular bărbătesc nu este complet fără câteva elemente neregăsite altundeva. După cum spunea Romulus Vuia: *Pădureanul nu pleacă la drum fără o bătă frumos crestată și fără să aibă legat la curea un căuc (1) și în el un cuțit cu teacă, iar la ospețe un șiocan (2) de aramă (3).*

Așadar, vedem cum meșterii populari au reușit să înfrumusețeze fiecare obiect, fie el utilizat zi de zi sau doar în momente festive. Aceeași măiestrie o regăsim și în tehnica de obținere a fuselor de arnici pe care pădurenicele le foloseau și care erau bogat ornamentate prin tehnica legării lemnului în cositor.

Două întrebări vor reieși de aici, pentru mulți dintre cei care nu sunt familiarizați cu arta tradițională din această zonă etnografică. Ce înseamnă arnici? Și totodată, în ce constă tehnica legării cositorului în lemn? Dacă pentru prima nelămurire găsim imediat o explicație clară în Dicționarul explicativ al limbii române, arniciul fiind *un fir de bumbac răsucit și colorat, întrebuințat la cusutul înfloriturilor pe cămăși, pe ștergare (4)*, pentru a doua întrebare, explicațiile nu mai sunt atât de ușor de obținut.

Tocmai acest lucru doresc să-l prezint în articolul de față, prin descrierea fiecărei etape ce trebuie urmată pentru obținerea unui fus de arnici din lemn legat în cositor.

Primul lucru pe care meșterul trebuie să-l facă constă în alegerea unei bucăți de lemn potrivite. Trăind în mijlocul pădurilor și fiind niște tăietori de lemne dibaci, această etapă nu prezenta probleme pentru pădurenici. Luând în considerare rezistența materialului, desenul frumos al fibrelor și contrastul uimitor în raport cu strălucirea rece a cositorului, esențele preferate sunt lemnul de prun și cel de nuc – ca în cazul exemplului prezentat în fotografie.

Următorul pas constă într-o primă prelucrare, la strung, a bucății de lemn, tocmai pentru a obține o formă cilindrică, potrivită ca dimensiuni cu fusul pe care dorim să-l obținem la final. Odată finalizat și acest lucru, meșterul trebuie să aleagă decorul care să împodobască fusul de jur împrejur. Ornamentica folosită de pădurenici se reduce la diferite reprezentări solare, forme variate ale zig-zagului și a *colților de lup*, precum și motive fitomorfe, însă toate sunt geometrizzate.

Desenul poate părea o etapă simplă, însă nu trebuie să uităm că implică un calcul precis și o împărțire exactă a modelului, astfel încât acesta să fie continuu și armonios. În continuare, meșterul are deja nevoie de noi unelte, dălțile fiind cele mai utile pentru excizarea lemnului și obținerea șanțurilor pentru turnare. După cum se poate observa și în fotografie, pentru a ușura procesul, se poate împărți inițial spațiul ce urmează să fie decorat în mai multe cadrane care, mai apoi, să fie transformate în modelul ales, prin îndepărtarea surplusului.

1. Vas de lemn, uneori cu elemente metalice, care se folosea pentru a scoate apa de băut dintr-un vas mai mare.

2. Obiect ritual utilizat în nunțile pădurenești.

3. VUIA, Romulus, *Portul popular al pădurenilor din regiunea Hunedoara*, Editura de stat pentru literatură și artă, 1958, p. 13.

4. <http://www.dexonline.ro:8080/definitie/arnici> (accesat la 01.06.2021)

Fără a încerca vreodată această tehnică, se poate considera că nici această etapă nu presupune foarte multă atenție. Cu toate acestea, o singură mișcare greșită a dălții poate distruge un fragment din lemnul care trebuia să rămână nesculptat și, astfel, modelul este compromis. În plus, șanțurile trebuie să fie suficient de adânci pentru a permite metalului topit să pătrundă în toate zonele. Nu este nevoie să mai adăugăm că toate acestea implică multă pricepere, răbdare și timp.

Poate că cea mai spectaculoasă etapă este turnarea cositorului în șanțurile adâncite anterior, însă și acest moment este presărat cu o serie de probleme care pot îngreuna procesul sau pot avea ca rezultat umplerea incompletă a modelelor excizate. Pentru a pregăti fusul de următoarea etapă, meșterul trebuie ca, mai întâi, să înfășoare cu hârtie zona în care urmează să fie turnat cositorul și apoi, tot din hârtie, să realizeze o pâlnie de turnare care să fie fixată în șanț astfel încât metalul topit să pătrundă complet. Poate pare surprinzător faptul că se utilizează hârtia, însă ea arde la peste 400 oC, în timp ce temperatura la care cositorul se topește este de 200-300 oC. Astfel, putem constata faptul că nu există riscul ca acesta să se aprindă. Un alt aspect important este temperatura la care ajunge metalul, deoarece acesta poate totuși să ardă lemnul. Pe de altă parte, poate fi prea scăzută pentru ca metalul să umple complet modelul.

Odată ce metalul se mai răcește și piesa poate fi manevrată în siguranță, hârtia din jur se îndepărtează pentru a dezvălui frumosul model. Aceste etape se repetă și în registrele următoare, iar când toate șanțurile adâncite sunt completate cu metalul argintiu, meșterul pădurean poate îndepărta, la strung, și restul de lemn dintre spațiile legate în cositor. De asemenea, tot acum se pot realiza diferite modele în capătul de jos al fusului.

Stadiul la care am ajuns până acum coincide cu penultimul fus din imagine. Cu toate acestea, nu putem considera fusul finalizat până când nu realizăm și un zig-zag fin, cu ajutorul unei dălți drepte și înguste. Și această etapă trebuie realizată uniform și cu mare precizie, prin răsucirea alternativă a încheieturii mâinii. Mai mult, trebuie păstrată aceeași presiune în apăsarea dălții pe metal, același unghi de înclinare în raport cu suprafața metalică și aceeași amplitudine a răsucirii mâinii în timpul lucrului.

Acum putem considera fusul de arnici din lemn legat în cositor ca fiind complet. După cum am văzut, tehnica de realizare este una complexă, care nu poate fi încheiată cu succes decât după multe încercări și îndelung exercițiu. Cu toate acestea, discutăm despre un obiect unic și despre o tehnică tradițională la fel de specială, pe care, din păcate, foarte puțină lume o cunoaște. Tocmai acest lucru am încercat să-l îndrept prin scrierea articolului și atașarea fotografiei care ilustrează etapele urmate la Olimpiada de Meșteșuguri Populare pentru a realiza un astfel de obiect. Sper ca, în acest mod, să împărtășesc și eu, mai departe, tehnica legării lemnului în cositor, pe care am dobândit-o în atelierul domnului profesor Mircea Lac, căruia, pe această cale, îi mulțumesc pentru toate tainele artei tradiționale transmise mie și multor altor elevi curioși.

BIBLIOGRAFIE/WEBOGRAFIE

- VUIA, Romulus, *Portul popular al pădurenilor din regiunea Hunedoara*, Editura de stat pentru literatură și artă, 1958.
- <http://www.dexonline.ro:8080/definitie/arnici> (accesat la 01.06.2021)

Vânzarea - ritual de reparație

Olga Andranovici

Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale, anul II

e-mail: olga.andranovici@ulbsibiu.ro

Poate că cea mai mare bucurie pentru fiecare familie, atât pe vremuri, cât și astăzi, a fost și rămâne nașterea unui copil. La urma urmei, fiecare nou-născut este un simbol al continuității vieții. Multă vreme, apariția unui copil într-o familie basarabeană a fost însoțită de anumite ritualuri și obiceiuri. Adesea, în această zonă, femeia, în perioada prenatală, la naștere și în perioada postpartum, a luat parte la ritualuri și obiceiuri populare, astfel încât copilul să se nască sănătos. Însă, cu toate acestea, uneori, se întâmplă lucruri nefericite.

Frica de forțele naturii, obiceiurile vechi de secole și lipsa cunoștințelor medicale au forțat oamenii, din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, să recurgă la diferite ritualuri pentru a salva copiii de la moarte sau pentru a îndepărta boala. Din cauza calității scăzute a vieții, a nivelului de educație și cultură, a lipsei personalului medical și calității scăzute a serviciilor medicale în societatea tradițională, mortalitatea infantilă a fost foarte mare. În zona etnografică basarabeană, careia îi aparține teritoriul satului Condrătești, din raionul Ungheni, Republica Moldova, condițiile menționate nu erau cu mult diferite de cele din alte regiuni.

Astfel, în cazul în care, în familie, aveau loc mai multe decese infantile, pentru a fi în *altă mână, mai norocoasă*, copilul nou-născut era vândut la rude sau la persoane, care aveau mulți copii. Era vândut printr-un ritual ce consta în înmânarea pruncului, peste geam, persoanei ce urma să-i fie nană/nănaș, pentru câțiva bacșâși, și adus din nou în casă, pe ușă.

S-au mai întâlnit cazuri când copilul era dat pe bani, în brațele oricărui om care era în apropiere (pot să fie și mai multe), dar care se știa că avea noroc la copii – nu avea copii morți sau bolnavi. *Sî vinde când n-ave copii omu' și el crește la mai mulți copii și n-ave cu șe-al fâne, cu șe-al hrăni, și îl dăde di suflet. Când crește mititel, când chică, la boală sî zâșe că-l vinzi la cutare cari ari noroc.* (Ana Bodrug, s. Condrătești, 73 de ani).

De menționat este și faptul că se practica acest ritual în familiile în care se nașteau copiii de același sex, fie doar fete, fie doar băieți. În aceste cazuri, când într-un final se naștea copilul de sexul dorit de familie (fată sau băiat), pentru a nu-l pierde din cauza unor boli – așa cum probabil se întâmplase anterior – și pentru a mai avea și alți copii de același sex pe viitor, pruncul abia născut se vindea la o femeie sau chiar la mai multe femei care anterior erau recunoscute pentru că avuseseră multe fete sau mulți băieți.

Ne-o vândut-o nie, la trii, la patru fumei, o vândut fata asta cî sî trăiascî, sî aibî o fatî. Eu o cumpăram ca cum sî trăiascî cu fetili mele împreună, sî aibî și e fatî. (Maria Ciugureanu, satul Condrătești, 87 de ani).

Persoane intervievate:

Angela Andranovici

satul Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia)

50 de ani

Moldoveancă

Studii superioare

Ana Bodrug

satul Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia)

73 de ani

Moldoveancă

Studii medii (10 clase)

Maria Ciugureanu

satul Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia)

87 de ani

Moldoveancă

Studii medii (10 clase)

Ion Popa

satul Condrătești, r-nul Ungheni, Republica Moldova (Basarabia)

75 de ani

Moldovean

Studii superioare

Hlambura armânească

Maria Tudor, Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale, anul II, e-mail: maria.tudor@ulbsibiu.ro

Unul dintre cele mai importante momente ale vieții unui om este cel în care-și întemeiază o familie, iar aromânii au o sumedenie de obiceiuri care marchează acest rit de trecere – nunta. La o nuntă de aromâni, *hlambura* (steagul) este nelipsită, fiind numită și *cheia întregii nunți*.

Sâmbătă, soacra mare pregătește o pânză albă – semnificând puritatea – și un băț cu semnul crucii în vârf. În ziua următoare, nașul e adus, cu alai mare și muzică, acasă la mire, unde pregătește steagul. Începe cu coaserea pânzei cu ață roșie. Pe steag, se pun bani, care vor fi împărțiți între cavalerii de onoare. Apoi, tot nașul pune trei mere în vârful steagului, după care îl dansează într-o horă. Se cântă, de asemenea, cântece specifice.

Steagul este considerat simbolul trăinicieii și totodată un semn de pace. *El dădea de înțeles, în vremurile dinainte, că oamenii se adunau pentru sărbători, nu pentru luptă.* (Elena Z., Baia, Județul Tulcea, 64 de ani)

Duminică dimineața, alaiul, având în frunte steagul, pornește spre mireasă. Se obișnuiește ca un copil, dintre rudele miresei, să fure steagul, dar acesta era *plătit* și jucat mereu în capul horei. Hlambura e prezentă în hore până luni seara, când nunta se termină. După ce nașul o descoase, pânza o predă soacrei, iar cele trei mere sunt tăiate și împărțite oamenilor prezenți.

Steagul (bățul steagului) se dă miresei *să-l rupă în trei, să-și exercite puterea, iar bețele să le arunce peste cap. Dacă bețele cad peste casă, mireasa va avea băiat, iar dacă bățul cade în curte va avea fată.* (Vanghelita B., Tulcea, 56 de ani)

Steagul (bețele, de acum) se păstrează și se folosește la construirea pătuțului copilului, fiind un element foarte important, ce vorbește despre lumea aromânilor. Pe vremuri, se folosea, de către unele femei, și ca furcă de tors lână.

Modul tradițional de realizare a *hlamburei* este aproape uitat, *lemnul trebuia să fie de un anumit soi, să știi când trebuia tăiat, să fie cioplit, ornamentele aveau o ordine prin care se așezau.* (Elena Z., Baia, Județul Tulcea, 64 de ani).

Persoane intervievate:

Elena Z. Baia, Județul Tulcea, 64 de ani
Vanghelita B., Județul Tulcea, 56 de ani

Superstiții în Secția de Terapie Intensivă și Anesteziologie

Paula Popov, Istorie, anul II, e-mail: popovpaula10@gmail.com

Fiecare cultură are propriile superstiții, iar mediul de lucru creează un spațiu de viață și muncă unde oamenii preiau, unii de la alții, diferite tipuri de comportament, obiceiuri și convingeri.

Orice om are propriul ritual de pregătire pentru ziua de lucru, iar printre aceste obiceiuri, se pot identifica și credința în faptul că unele elemente prevestesc diferite evenimente. Spre exemplu, în cercetarea pe care am avut ocazia să o realizez, prin metoda interviului, cu unele cadre medicale ale unei în secții de Terapie Intensivă și Anesteziologie (1), am reușit să aflu diferite superstiții pe care acestea le au. Una dintre ele este predispunerea cadrelor medicale, când devin pacienți, să dezvolte complicații (alergii, reacții adverse la medicamente, apariția concomitentă a mai multor boli).

Astfel, la predarea schimbului, în timpul ședinței de schimb de tură, faptul că pacientul care va merge la intervenția chirurgicală este cadru medical sau ruda unui cadru medical este evidențiat astfel: *avem o componentă a examenului nostru [examinarea pacientului], care spune concomitente sau ce are ieșit din comun pacientul acesta, ce diagnostic mai are. Deci, dacă zici că e doctor sau cadru medical, asta e principalul diagnostic. Deci trebuie să știi că trebuie să fii cu ochii în patru, că de fiecare dată se va întâmpla ceva ieșit din planul nostru și la ăia.*

O altă regulă nescrisă în medicină este și faptul că chirurgul sau anesteziologul nu își va opera sau administra anestezia pacientului care este ruda sa, de aceea ar putea să roage un coleg să intervină și să efectueze operația. Acest lucru ar putea fi explicat prin faptul că, pentru intervențiile chirurgicale, echipa trebuie să fie calmă și, atunci când pe masa de operație este o persoană apropiată, profesionistul se simte vulnerabil și poate fi emoționat, acest lucru influențând capacitatea lui de concentrare și putând duce la greșeli.

O altă superstiție, în această secție, este că persoanele roșcate sunt mai înclinate să dezvolte complicații pe parcursul tratamentului. Se crede că dificil de tratat sunt îndeosebi pacienții roșcați cu ochii albaștri: *roșcat și cu ochii albaștri asta e o catastrofă pentru mine, deci ei merg urât de tot (decursul procesului de tratament/vindecare, e mai greu). La modul cel mai serios. Fac așa des reacții alergice, mai greu îi scoți din anestezie sau mai urât merge anestezia la ei – asta e un lucru știut de toată lumea [cadrele medicale ale secției de Terapie intensivă și Anesteziologie] și când vede o pacientă roșcată, gata, e stresul pregătit. Predispoziția persoanelor cu ochii albaștri la complicații poate fi explicată și din punct de vedere genetic. Genele care răspund pentru moștenirea ochilor de culoare albastră sunt gene recesive (care se manifestă mai rar).*

1. Din motive obiective, păstrăm sub anonim numele și locul unde lucrează aceste cadre medicale.

Ambii părinții trebuie să fie deținătorii ochilor albaștri sau urmașii unui strămoș cu această trăsătură, astfel încât copilul să prezinte acest fenotip. În urma cercetărilor ADN-ului, s-a putut identifica că toate persoanele cu ochii albaștri au un strămoș comun, apărut acum aproximativ 6000-10000 de ani în urmă (2). Existența unui strămoș comun ne indică faptul că un copil cu ochii albaștri poate moșteni și manifesta mai multe gene recesive primite de la strămoși, adică nu doar ochii albaștri sau gropițe în obraji, dar și boli mai rar identificate la persoanele cu altă culoare a ochilor. Studiile ADN-ului persoanelor cu păr roșcat nu au adus la concluzia că aceștia ar avea și ei un strămoș comun (3).

Un alt lucru care provoacă superstiții este faptul că, dacă ușa salonului de Terapie Intensivă este lăsată deschisă, se consideră că poate apărea un pacient în stare gravă pentru care să fie necesară utilizarea acestei încăperi: *de aceea, noi ținem acolo ușa mereu închisă, ca să nu avem pacienți gravi.*

O altă superstiție e considerată a fi schimbul de gardă cu un coleg, iar asta face ca serviciul în acea zi să fie catastrofal. Mi-a fost prezentat și un alt fenomen des întâlnit în timpul serviciului cadrelor medicale din această secție – a fost numit, de către interviuat, *așa-numita alegere a cazurilor pereche* – ce constă în faptul că, dacă este adus un pacient cu hemoragie, oamenii sunt convinși că va veni și un al doilea pacient cu aceeași afecțiune. Sau dacă este internat un pacient în stare gravă, până la predarea schimbului, va veni și un al doilea. O altă superstiție este că dacă din depozitul de medicamente sunt luate prea multe medicamente, înseamnă că o să fie mulți pacienți.

Subiectul superstițiilor în domeniul medicinei este unul neașteptat, dar foarte curios, pentru că fiecare persoană sau grup care remarcă anumite circumstanțe, care prevestesc alte elemente, le memorează și completează cu acestea fondul cultural și este neașteptat faptul că medicii – cei care ne salvează viețile – au propriile credințe și nu cred doar în știință.

Persoane Intervievate:

Doctor anesteziolog – Reanimatolog, 29 de ani.
Asistentă medicală/Moașă, în Secția de Terapie intensivă și Anesteziologie, 47 de ani.

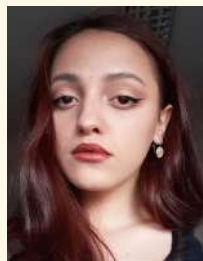
BIBLIOGRAFIE/WEBGRAFIE:

- Gavrilă, Lucian, *Principii de ereditate umană*, București, Editura ALL, 2004.
- Dr. Barry Starr (Stanford University), *Eye Color. Is everyone with blue eyes related? How was that trait passed on?*, articol postat în data de 9 august 2013, pe site-ul The Tech Interactive. Stanford at The Tech. Understanding Genetics, <https://genetics.thetech.org/ask-a-geneticist/origin-blue-eyes> accesat la data de 30.05.2021, ora: 19:25.

---

2. Dr. Barry Starr (Stanford University), *Eye Color. Is everyone with blue eyes related? How was that trait passed on?*, articol postat în data de 9 august 2013, pe site-ul The Tech Interactive. Stanford at The Tech. Understanding Genetics, <https://genetics.thetech.org/ask-a-geneticist/origin-blue-eyes> accesat la data de 30.05.2021, ora: 19:25.

3. *Ibidem.*

Leacuri băbești din satul Costești, județul Vaslui

Alexandra Teodora Stoleru, Conservare și Restaurare, anul II, e-mail: alexandra.stoleru@ulbsibiu.ro

Românii au avut dintotdeauna o strânsă legătură cu natura, aici găsind leacuri pentru diverse probleme de sănătate. În ciuda efectelor pozitive pe care le au remediile naturale, mulți medici nu le recomandă, ba chiar le evită și le condamnă. Neavând banii necesari pentru consultații medicale și medicamente și, de multe ori, chiar îndoindu-se de acestea, românii au găsit diverse variante mai mult sau mai puțin stranii pentru a se trata. Unele dintre metode sunt foarte eficiente, iar altele stârnesc amuzamentul datorită ingredientelor și lipsei de logică a amestecului (un bun exemplu este leacul pentru dureri de cap utilizat de români, menționat într-un manuscris de la începutul secolului al XVIII-lea – acesta consta în muște pisate și miere, iar cu bizara compoziție se ungea pe capul bolnavului) (1). Cu siguranță, toți am auzit de celebrele leacuri alternative pentru răceală sau *guturai* cu sare, mămăligă fierbinte, cartofi, oțet sau infuzie cu diverse ceaiuri. Toate aceste leacuri băbești s-au transmis prin viu grai sau prin scris, din generație în generație, până în ziua de astăzi. Chiar dacă medicina și tehnologia s-au dezvoltat considerabil, femeile din satul Costești, județul Vaslui, încă apelează, cu o oarbă încredere, la vechile rețete vindecătoare, notate în carnețelul moștenit de bunica, de la străbunica și aceasta, la rândul ei, de la un înaintaș. Aflat în Vaslui, Costești este satul de reședință al comunei cu același nume, are o populație de 1846 de locuitori (2), iar printre aceștia se numără și câteva femei pasionate de medicina alternativă.

Discutând cu Beatrice Ioana Ciuraru, o prietenă de etnie romă, am rugat-o să-mi destăinuie câteva dintre leacurile prin care bunica ei, născută în Costești, vindeca oamenii din sat. Printre leacurile acesteia, se numără și cel pentru *vătămătură*. Conform dicționarului român, în sens popular, *vătămătura* este un *nume generic dat bolilor abdominale, mai ales ale stomacului, manifestate prin dureri acute* (3). Există mai multe variante ale acestui leac, fiecare bătrână a adaptat tratamentul la ingredientele pe care le avea în propria locuință, însă procesul este foarte asemănător și efectul este recunoscut de către pacienți.

O variantă a remediei pentru *vătămătură* este punerea unui boț de lut pe abdomenul bine masat, în prealabil, cu ulei. Lutul era legat cu o fâșie de material de zonă dureroasă, iar poziția corpului nu trebuie să fie una anume. Nu sunt informații care să ateste eficiența utilizării externe a lutului în privința durerilor stomacale, ci doar în scop cosmetic. Totuși, consumul de argilă înregistrează efecte pozitive când este ingerat, atât în cazul problemelor gastrice cât și în cel al toxiiinfecțiilor alimentare (4).

Un alt remediu, utilizat pentru durerile de stomac, dar și pentru cele cauzate de diaree, este rachiul sau țuica. Se spune că un păhărel de țuică va rezolva cu repeziciune astfel de dureri. În cazul *stricării la burtă*, se mai înghițeau boabe de orez sau se mânca orez fiert.

Și ceaiurile ocupau un loc important în rețetele naturiste ale femeilor de la Costești. Pentru durerile abdominale, câteva dintre plantele utilizate sunt rădăcinile de Valeriană (*Radix Valerianae*), frunzele de Roiniță (*Folium Mellissae*), frunzele de Mentă (*Folium Menthae*), florile de Mușețel (*Flores Chamomillae*) sau de Salcâm (*Flores Acaciae*).

În cartea *Plantele medicinale-Izvor de Sănătate*, scrisă de doctorul de familie Ovidiu Bojor și de biologul Mircea Alexan, publicată în 1981, la editura Ceres, aceștia propun rețete naturiste ce pot rezolva anumite dureri abdominale (colici), cu ajutorul plantelor mai sus menționate. Rădăcinile de valeriană se pot folosi atât în infuzii cât și în ceaiuri, sub formă de pulbere (administrându-se, de trei ori pe zi, câte un vârf de cuțit) sau în tincturi (20 g rădăcină de valeriană macerată în 100 ml alcool pentru 8 zile, se vor consuma câte 15-20 picături de 2-3 ori pe zi). Frunzele de mentă și de roiniță se pot folosi în infuzie, câte o linguriță la o cană, și se consumă 1-2 căni, respectiv 2-3 căni pe zi. Florile de Mușețel se pot folosi în infuzii sau în tincturi (câteva lingurițe de flori se macerează 30 de minute în apă rece, se strecoară; florile se pun în altă apă și se dau în clocot, apoi cele două lichide se amestecă și se vor bea câte două căni pe zi). Și cu florile de salcâm se pot face infuzii (două lingurițe într-o cană și se consumă până la două căni pe zi) (5).

1. Daniel Gușă, *Cele mai ciudate leacuri băbești cunoscute, practicate de țărani români: bălegarul și muștele pisate cu miere – pentru dureri de cap, sângele de prepeliță – pentru fertilitate*, Historia, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/cele-mai-ciudate-leacuri-babesti-cunoscute-practicate-de-taranii-romani-balegarul-si-mustele-pisate-cu-miere-pentru-dureri-de-cap-sangele-de-prepelita-pentru-fertilitate> (accesat în data de 04.06.2021)

2. https://ro.wikipedia.org/wiki/Coste%C8%99ti,_Vaslui (accesat în data de 06.06.2021)

3. <https://dexonline.ro/definitie/v%C4%83t%C4%83m%C4%83tur%C4%83> (accesat în data de 07.06.2021)

Pentru durerile de gât, se ia un cartof crud și se rade, apoi se adaugă oțet, totul se pune într-o cârpă și se așază pe gâtul bolnavului. Pentru tuse, se ia sare și se pune într-o tigaie la încălzit, iar când ajunge la temperatura dorită, aceasta se toarnă într-o șosetă și se aplică pe gât și se ține până se răcește. O altă variantă este ceaiul de ceapă. Pentru răceală, este eficientă adăugarea de sare în apa de baie.

Alte leacuri bătrânești utilizate în cadrul satului Costești:

Remediu pentru *furunc* (furuncul) sau pentru acnee – crini (*Lilium*) marinați în rachiu. Conform dexonline.ro, furuncul este o *inflamație purulentă a foliculelor firelor de păr, ca urmare a unei infecții cu stafilococi, care poate prinde țesuturile învecinate provocând leziuni întinse ale pielii* (6).

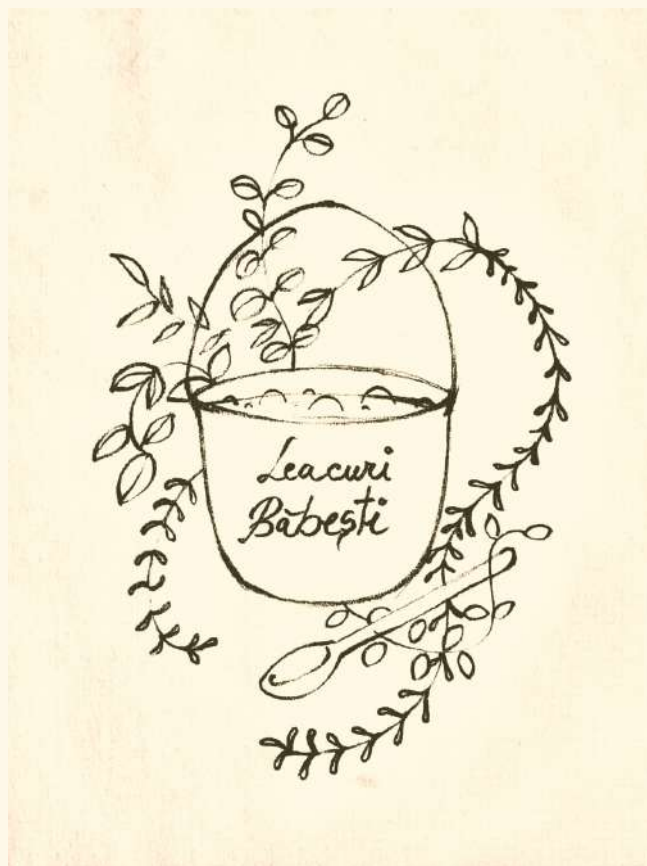
Leac pentru negei – rostopască/negelariță (*Chelidonium majus*) sau urină.

Pentru durerea de genunchi – frunze de varză murată se aplică pe zona în care se resimte durerea.

Remediu pentru cancer – moare de varză cu miere cu propolis.

Dacă cineva *a tras curent la urechi*, problema se poate rezolva, conform leacurilor băbești din satul Costești, printr-un cățel de usturoi ce se pune în ureche.

Toate aceste informații reprezintă rezultatele unei cercetări etnografice cu tema – Leacuri băbești din satul Costești, Județul Vaslui.

Persoane intervievate:

Beatrice Ioana Ciuraru, Bârlad, 18 ani, studentă

BIBLIOGRAFIE/WEBOGRAFIE:

- Ovidiu Bojor, Mircea Alexan, *Plantele medicinale – Izvor de Sănătate*, Editura Ceres, București, 1981.
- Daniel Gușă, *Cele mai ciudate leacuri băbești cunoscute, practicate de țărani români: bălegarul și muștele pisate cu miere – pentru dureri de cap, sângele de prepeliță – pentru fertilitate*, Historia, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/cele-mai-ciudate-leacuri-babesti-cunoscute-practicate-de-taranii-romani-balegarul-si-mustele-pisate-cu-miere-pentru-dureri-de-cap-sangele-de-prepelita-pentru-fertilitate> (accesat la data de 04.06.2021)
- Alexandra Tudor, *Argila tratează gastrita și durerile*, postat în data de 13 februarie 2017, 12:30, Adevărul.ro, https://adevarul.ro/sanatate/medicina-naturista/argila-trateaza-gastrita-durerile-1_58a189cd5ab6550cb86e0aba/index.html (accesat la data de 08.06.2021)
- <https://dexonline.ro> (accesat la data de 08.06.2021)
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Costești,_Vaslui (accesat la data de 06.06.2021)

4. Alexandra Tudor, *Argila tratează gastrita și durerile*, postat în data de 13 februarie 2017, 12:30, Adevărul.ro, https://adevarul.ro/sanatate/medicina-naturista/argila-trateaza-gastrita-durerile-1_58a189cd5ab6550cb86e0aba/index.html (accesat în data de 08.06.2021)

Ovidiu Bojor, Mircea Alexan, *Plantele medicinale – Izvor de Sănătate*, Editura Ceres, București, 1981, p. 64-66.

6. <https://dexonline.ro/definitie/furuncul> (accesat în data de 8.06.2021)

Jocul și joaca. Studiu de caz: jocurile din spatele blocului 19, între anii 2004 – 2014

Isabella Anamaria Moldovan, Istorie, anul II, e-mail: isabella.moldovan@ulbsibiu.ro

Înconjurată de patru clădiri impunătoare, parcare blocului 19 – situat pe bulevardul Mihai Viteazu din Sibiu – devine loc de joacă pentru copii locatarilor. Între anii 2004-2014, în această parcare, se regăseau: două grădini, o bară dreptunghiulară de bățut covoare, două scări de bloc și numeroase mașini dispuse pe margini.

Chemarea la joacă se făcea prin interfon sau prin strigătele copiilor. De obicei, aveau loc două întâlniri, întrerupte de o pauză de masă, și, după caz, de somnul de amiază. Grupul era format din circa 10 de persoane de bază – printre care mă aflam și eu – și alte câteva episodice.

În acea perioadă, parcare era un veritabil loc de joacă, cu spațiu destul pentru desfășurarea oricărui tip de joc. Cu toate că mașinile erau în continuare prezente, copiii puteau să se joace liniștiți, cel puțin până în momentul în care, din greșală, loveau o mașină. După o posibilă ceartă cu vecinii, cei mici puteau să își continue joaca. În cele ce urmează, vă invit să descoperim câteva dintre numărările și jocurile copilăriei de altădată.

Numărările ~ O parte dintre jocuri necesitau folosirea numărărilor pentru a stabili rolul fiecărui jucător. Câteva exemple de numărări sunt:

An-tan-te-dize-mane-pe-dize-mane-compa-ne-an-tan-te;

Într-un-castel-de-cio-co-la-tă-trăia-o-zâ-nă-mi-nu-na-tă-ce-culoare-avea-ce-culoare-avea-ro-chia-de-pe-ea-să-mi-spu-i-chiar-dum-nea-ta (putea să spună orice culoare) *ai-tu-culoarea-aceasta-pe-tine-dacă-da-arat-o* (dacă persoana respectivă avea acea culoare, era exclusă din numărătoare);

Din-Oceanul-Paci-fic-a-ieșit-un-pește-mic-și-pe-coada-lui-scria-ieși-afară-dum-nea-ta.

Jocurile:

Fotbal ~ Acesta diferea de jocul original, prin faptul că nu existau porți propriu-zise, ci acestea erau create din două pietre, sticle sau ceva care se distingea de pământ. Poarta avea aproximativ 3 m lungime, iar înălțimea era delimitată de locul în care ajungea portarul, fapt ce ducea la numeroase discuții dacă era gol sau nu. Existau, de asemenea, și auturi sau cornere, dar acestea apăreau în momentul în care mingea ajungea sub mașini sau era aruncată prea departe de teren. Pe lângă certurile dintre copii, apăreau, uneori, problemele cu vecinii – dacă loveai o mașină cu mingea și pornea alarma, clar, deci în 2 secunde, nu mai vedeai pe nimeni în parcare. [Vecinii] Ne luau mingea uneori, dar ne-o dădeau înapoi mai târziu (Irod Dominic, din Sibiu, 22 de ani).

Neamța ~ În cadrul acestui joc, se alegea o persoană pe post de portar, restul jucătorilor fiind nevoiți să paseze mingea între ei, încercând să distragă atenția portarului pentru a putea înscrie un gol. Dacă portarul prindea mingea în mână, cel care a tras la poartă trebuia să devină atunci portar. Neamța nu avea câștigători sau învinși, finalul jocului depinzând de starea de spirit a jucătorilor.

Rațele și vânătorii ~ Copiii se puneau de acord cu privire la delimitarea spațiului destinat rațelor, acesta aflându-se între cei doi vânători și mașinile parcate. Următorul pas presupunea alegerea vânătorilor (aceștia erau aleși prin numărătoare sau prin oferirea voluntară), restul jucătorilor devenind rațe. Acestea din urmă se adunau în mijlocul terenului, în poziția ghemuit, în timp ce vânătorii aruncau mingea de trei ori, de la unul la celălalt, pe deasupra rațelor, strigând pe rând numele jocului, acesta fiind semnalul începerii jocului. Din acel moment, rațele încercau să se ferească de loviturile vânătorilor, beneficiind de 3 vieți. Fiecare lovitură însemna o viață în minus. Ultima rață rămasă în picioare putea câștiga dacă vânătorii nu reușeau să o lovească după 5 aruncări consecutive. Vânătorii câștigau în momentul în care toate rațele erau eliminate.

Spitalul ~ La început, copiii se organizau într-un cerc și își aruncau mingea de la unul la altul, în mod aleatoriu. Cel care nu prindea mingea devenea răcit. Următoarea dată când acesta rata mingea devenea bolnav, trecând treptat prin mai multe stadii: vine salvarea, pe targă, în spital, comă, moarte, fantomă, schelet, iar apoi, jucătorul era eliminat. Câștiga cel ce avea cele mai multe șanse de supraviețuire.

1, 2, 3, la perete, stai ~ Unul dintre jucători, ales în urma numărării, trebuia să stea la perete. Restul erau poziționați la o distanță destul de mare, stabilită în funcție de liniile de pe asfalt.

Cel de la perete se întorcea cu spatele la ceilalți și spunea cât de repede dorea 1, 2, 3, la perete, stai, timp în care ceilalți trebuiau să fugă cât mai aproape de perete. Când cel de la perete termina de rostit sintagma, se întorcea cu fața la restul. Toți ceilalți rămăneau nemișcați. Dacă cel de la perete observa că cineva s-a mișcat, acela era trimis înapoi la linia de început. Cel care ajungea primul la perete lua locul celui de dinainte.

Regină, regină,/Rege, rege, câți pași îmi dai? ~ Dominic Irod descrie acest joc ca fiind foarte corupt. *Ținea foarte mult de prietenii și cumetrii și de cât de bine te lingușea cineva. Regele stătea la perete și ceilalți muritori de rând începeau de la o linie și trebuia să întrebi: „Rege, rege, câți pași îmi dai?” și trebuia să inventezi ce îi oferi, de exemplu, o mașină nouă sau orice și atunci te favoriza. Regele sau regina alegeau numărul și tipul de pas pe care putea să îl ofere supușilor săi. Existau trei tipuri de pași principali, și anume: pași de furnică, pași normali și pași de uriași. Aceștia acopereau o varietate de subtipuri, inspirate din imaginația fiecăruia: pași de uriaș cu avânt, pași de furnică cu avânt, pirueta ș.a. Cel care ajungea primul la perete devenea regele sau regina turei următoare.*

V-ați ascunselea ~ În urma numărătorii, era aleasă persoana care pune capul (căutătorul), iar ceilalți puteau să se ascundă. Căutătorul număra, cu voce tare, până la 10, 20 sau 100, din zece în zece, iar apoi, trebuia neapărat să plimbe ursul și să îi caute pe ceilalți.

Aceștia trebuiau să fie atenți la momentul în care căutătorul se îndepărta de peretele pe care a pus capul, pentru a-l pune/a-l pica spunând: un, doi, trei (prenumele). Nu puteai să îl pui fără să îi cunoști prenumele. Primul care era pus, de către căutător, urma să îi preia funcția tura următoare. Există și o abatere de la această regulă, anume, scăparea turmei – dacă ultimul jucător ajungea la perete înaintea căutătorului și îl pica, acesta scăpa turma, iar căutătorul trebuia să rămână același.

Jocul acesta se încheia la finalul unei ture sau când o parte dintre jucători renunțau.

Iarna, în schimb, repertoriul ludic se schimba, iar jocurile mai sus prezentate erau înlocuite de cele de construcție (forturi, cazemate din bulgări, oameni de zăpadă).

Dominic ne-a mărturisit amintirea sa, legată de realizarea unui astfel de fort: *am pus ceva cartoane între cei doi pomi [din grădina mică] și, între cartoanele acelea, am pus zăpadă, am bătucit bine și am scos cartoanele... Foarte multă inginerie acolo, pentru niște copii. [Fortul] A ieșit foarte gros, cam de 30 cm grosimea zidului și, la momentul ăsta, cred că mi-ar ajunge până la poală și... o ținut toată iarna, aproape, zidul respectiv, fiindcă era foarte compact. Am fost foarte mândru.*

Printre celelalte activități desfășurate iarna, se numără și bățile cu bulgări, îngerii în zăpadă sau sulile pe care băieții le făceau, bazându-se pe principiu fotbalistilor, care intră prin alunecare: *te aruncai la picioarele celuilalt și el se dezzechilibra* (Irod Dominic, din Sibiu, 22 de ani).

În momentul de față, parcarea s-a schimbat. Spațiul liber s-a diminuat în urma restructurării parcurii. Grădina mică a fost distrusă și, în locul ei, a fost organizat un spațiu verde, unde se regăsesc persoane de toate vârstele. Din cauza limitei de spațiu și din cauza numărului de oameni prezent în părculeț, este mai dificil pentru copii să se joace nestingheriți. În momentul actual, jocurile prezentate mai sus nu mai sunt jucate în parcare (nici copii nu mai sunt atât de mulți ca în vremea noastră), fapt pentru care aceasta și-a pierdut farmecul unui loc de joacă.

Jocurile se află într-o continuă schimbare, fapt pentru care consider că este necesar să încercăm să le păstrăm vie amintirea prin documentarea variațiilor întâlnite în cadrul diverselor societăți sau grupuri de persoane. Acest studiu, realizat sub forma unui catalog compact de jocuri, contribuie la conturarea aspectului ludic între anii 2004-2014, în mediul urban din Sibiu, România.

Am scris acest articol din dorința de a evoca amintirile celor care s-au bucurat deja de aceste jocuri și, totodată, pentru a oferi generațiilor viitoare o mică sursă de inspirație.

Persoane intervievate:

Irod Dominic, din Sibiu, 22 de ani

Irod Iris, din Sibiu, 20 ani

Interviu cu un Artist

Robert Zaharescu, Conservare și Restaurare, anul II,
e-mail: robertcristian.zaharescu@ulbsibiu.ro

Colega mea, Alexandra Stoleru, de la specializarea Conservare și Restaurare, cea care a realizat și grafica Revistei de Antropologie Culturală nr. 4, mi-a acordat un frumos interviu.

La ce vârstă și cum ți-ai descoperit talentul?

Nu îmi aduc aminte cu exactitate când am descoperit că am astfel de înclinații, însă am o amintire foarte clară despre cum am fost internată la spital, când eram foarte mică, și am pictat un pescar, iar acel mic desen cred că a fost începutul. Mama l-a lipit pe peretele salonului și-mi amintesc că mă simțeam foarte mândră de mine. Puțin am știut atunci că asta-mi voi dori să fac toată viața.

Ce te-a făcut să crezi că ai avea o înclinație spre artă/desen?

Nu mi-am dat seama eu singură că am o înclinație spre desen. Cred că părinții și profesorii au descoperit asta. Desenam pentru că simțeam să o fac, nu o făceam pentru că aveam talent, ci era ceva natural pentru mine.

Ce simți atunci când desenezi?

Sincer, nu e un sentiment anume în timpul procesului de creație. Uneori, poate să fie doar o liniște interioară, alteori simt o durere imensă. Cine are cât de puțin legătură cu vreun domeniu artistic, va înțelege că arta nu-ți poate aduce doar plăcere. De cele mai multe ori, arta e o muncă grea.

Crezi că arta poate să vindece pe oricine?

Cu siguranță nu poate vindeca bolile severe, însă poate alina aproape orice durere, dacă ochii, urechile și mintea sunt deschise.

Ce le-ai transmite oamenilor care vor să intre în acest domeniu?

Fii curajoși și nu luați lucrurile prea mult în serios. Este un domeniu vast, este loc pentru oricine.

Dintre pictură și grafică ce-ți place mai mult?

Este o întrebare grea, pentru că pictura are un loc foarte special în inima mea, dar grafica este lucrul la care mă pricep cel mai bine.

Financiar, ca și artist, se poate trăi bine din asta?

Depinde de foarte multe lucruri: de curaj, de puterea de muncă, de concurență și de susținerea celor din jur.

Ce părere ai despre domeniul artei digitale? Ai avut tangențe cu acest domeniu?

Acum ceva timp, eram sceptică în legătură cu arta digitală, nu o vedeam ca pe ceva serios, însă acum știu că omenirea a evoluat din toate punctele de vedere. Tehnologia nu e dușmanul artei. Acum, acestea două pot merge mână în mână și e un lucru extraordinar. Am încercat și eu să creez artă digitală, însă, pentru mine, să simt fizic lucrarea este esențial, iar arta digitală nu-mi poate oferi asta.

Credeți că liceele și facultățile de artă sunt răspunsul pentru viitorii artiști sau răspunsul și-l pot descoperi și singuri?

Consider că artiștii care se nasc din licee și facultăți de artă au foarte multe avantaje și oportunități, primesc ajutor din partea unor profesori bine pregătiți și pot deveni mult mai ușor cunoscuți. Cu toate că pregătirea academică este foarte folosită, în artă, ai nevoie doar de voință și de viziune. Nu ai nevoie de o facultate ca să devii un artist. Nu există un răspuns pentru toți. Fiecare are o experiență proprie și fiecare va găsi răspunsul, mai devreme sau mai târziu.

Bisericuța lui Horea, din Albac

Bisericuța lui Horea, din Albac

Cătălin Ionuț Drăghici; Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale, anul II, e-mail: cătălinionuț.drăghici@ulbsibiu.ro

Bisericuța de lemn din Albac, numită și *Bisericuța lui Horea*, a fost ridicată în anul 1746, de meșteri în cioplitul lemnului, români ardeleni din Țara Moșilor, satul Albac, din județul Alba. Moșii aveau ca principală îndeletnicire dulgheritul, dar și prelucrarea lemnului prin cioplire. Dulgherii făceau șindrilă și material pentru construcții – bârne groase din lemn de esență tare (stejar, gorun, carpen și paltin). Dogarii confecționau butoaie, ciubere, donițe de apă, iar vāsarii lucrau linguri, blide, dar și buciume, fluiere, furci de tors, răbojuri (1) din lemn de esență moale (molid, salcie, plop). Uneltele folosite de meșteri pentru prelucrarea lemnului erau: secure, firez (fierăstrău de mână), joagăr de mână, sfredel (burghiu pentru lemn), mezdreală (cușitoaie pentru cioplit lemnul), scoabe (folosită, în special, la îmbinarea elementelor de lemn ale construcțiilor provizorii), jilău (rindea pentru fasonat lemnul) etc. (2). Materia primă se procura direct din pădurile de conifere, care acopereau culmile domoale ale Apusenilor.

Iarna, tata lucra la dogărit, încheind butoaie, donițe și ciubere, le usca în jurul hornului și în podul casei, primăvara pleca prin țară cu căruța cu calul, să le vândă, aducea bucate pentru iarnă... eram copil, știu că fredona mereu o melodie când lucra,.. Du-mă Doamne în pace în țară, /Cu cercuri și cu ciubară, /Și mă adă în pace acasă, /La copii și la nevastă!,... Tăiatul copacilor pentru bârne de construcție se făcea iarna, în februarie, când era lună plină și copacul nu avea multă sevă, ca să se usuce repede (3) (învățătorul Barbu Todea din Albac).

Valoarea de monument istoric a *Bisericuței de lemn din Albac* este dată de asocierea numelui ei cu Vasile Nicula Ursu, zis Horea, care, în anul 1784, a condus cea mai mare răscoală a țăranilor iobagi din Transilvania, pentru libertatea religioasă a creștinilor ortodocși români și pentru drepturile românilor.

1. Răbojul este o bucată de lemn, în formă circulară, prin care se însemna, în trecut, prin creștături, diferite socoteli (număr de vite, bani datorăți), <https://dexonline.ro/definitie/răboj> accesat la data de 25.05.2021.

2. Reportajul Cei mai buni lemnari din Țara Moșilor, Știrile Alba TV, postat în data de 24.08.2015, <https://www.youtube.com/watch?v=32J6taEWSPg> accesat la data de 26.05.2021.

3. Această relatare mi-a fost pusă la dispoziție de părintele paroh Mircea Bacu din Olănești, care a cules informații despre obiceiurile moșilor și despre istoricul bisericuței din Albac. După anul 1989, învățătorul Barbu Todea din Albac, timp de 15 ani, a venit la Olănești cu albăcenii să sărbătorească Sf. Pantelimon la Bisericuța lui Horea.

4. Prin grija Patriarhului Justinian, biserica lui Horea a fost așezată în Băile Olănești, articol publicat în data de 18.07.2017, pe site-ul Arhiepiscopiei Râmnicului, <http://arhiepiscopiaramnicului.ro/cultural/prin-grija-patriarhului-justinian-biserica-lui-horea-fost-asezata-baile-olanesti> accesat la data de 26.05.2021.

În anul 1746, Horea avea 15 ani și era un moț sărac din crângul Fereget – un cătun al Albacului –, înzestrat cu calități native, care doinea frumos din fluier și stăpânea, ca tot omul de prin părțile Apusenilor, arta cioplitelui. Împreună cu tovarășii săi, au devenit vestiți în satele din împrejurimi prin iscusința meșteșugului lor și au lucrat la această bisericuță din molid, iar în 1773 au ridicat frumoasa biserică de lemn din Cizer. *În această biserică, va fi buchisit Horea primele slove și le va fi deslușit din paginile vechilor ceasloave scrise cu litere chirilice, aici s-a rugat împreună cu ortacii săi, în ceasurile grele ale vieții. Tot aici a ascultat Horea cuvintele călugărului revoluționar Sofronie de la Cioara.* (4) care a condus mișcarea împotriva uniației în perioada 1759-1761, mișcare ce a cuprins întreaga Transilvanie.

Arhitectura Bisericeții lui Horea din Albac

Pentru construcție, s-au folosit 50 de grinzi și bârne groase de lemn de 8 m lungime, cioplite și îmbinate la colțuri fără cuie, în stil coadă de rândunică, sculpturi în lemn și un brâu frumos sub formă de funie, ce înconjoară pe la mijloc pereții exteriori ai bisericuței. Biserica are formă de corabie și este învelită cu șindrilă, și un turn înalt de 13 m ca de cetate (preotul paroh Mircea Bacu din Băile Olănești).

În cartea *Moții*, Ion Rusu Abrudeanu, în capitolul intitulat *Ion I.C. Brătianu și moții*, scrie despre Biserica lui Horea din Albac: *Vechea biserică din Albac se distinge printr-un turn ascuțit, având două intrări: una de pe sub turn, la femei, și alta dinspre miazăzi, la bărbați. Bolta sau catapeteasma este înzestrată cu sfinți pictați pe timpul lui Horia de un pictor Szilagyî din Abrud. Altarul are trei ferestre* (5).

În jurul anului 1760, vine urgia peste moții din Albac, când armata austriacă, condusă de generalul Adolf von Buccow, vrea să-i treacă pe moți, cu forța, de la credința ortodoxă, la credința catolică. Biserica din vatra satului Albac era în pericol. Temându-se ca nu cumva altarul bisericuței să fie călcat de vandali și ars, cum se întâmplase în altă parte din Ardeal, albăcenii trec la desfacerea ei, dar nu înainte de-a însemna fiecare bârnă, ca atunci când avea să fie reconstruită biserică să se respecte ordinea inițială. Bârnelor au fost ascunse, de localnici, în pădure, la 6 km de Albac pe malul Arieșului, la locul numit Vadul Moților.

Străbătând drumurile Ardealului, în anul 1907, Ion I. C. Brătianu, ajuns în Albacul lui Horea, află despre destinul bisericii și nu s-a îndurat de dânsa, ci a adus-o, lemn cu lemn, pe dealul Floricăi, pe moșia Brătienilor – ministrul Brătianu, sub numele de domnul Ionescu, se întoarce în Țara Moților, în toamna anului 1907, și cumpără biserică ca lemn de foc, salvând-o de la pieire. Între Albac și Câmpeni, bârnele au fost trase de sănii cu boi, iar din Câmpeni până la Turda, cu plute pe Arieș și ulterior cu trenul până la Florica, lângă Pitești.

În călătoria sa în Munții Apuseni, Brătianu a poposit în casa zugravului de biserici Nicolae Coarheș, conducătorul moților la Fântânele. În lucrarea *Din Țara Moților. Amintiri*, Brătianu mărturisea. *Din casa lui plecai cu mâinile pline de flori legate în tricolor, cu un frumos ulcior de peste 100 de ani și, mai presus de toate, cu bătălia de la Fântânele, desenată de învingătorul ei. Desenele lui Coarheș și biserică lui Horea sunt amintiri scumpe ale primei mele călătorii în Munții Apuseni* (6).

Părintele Piso din Brad a dăruit bisericii lui Horea uşile împărăteşti de la biserica lui Cloşca din Cărpiniş şi potirul din lemn de cireş de la vechea biserică din Mesteacăn, satul de unde Crişan (Marcu Giurgiu) a dat semnalul marelui pârjol în noiembrie 1784 (7). Sosită la Florica, bisericuţa din Albac a fost asamblată de meşterul dulgher Nicolae Sohodol şi alţi trei meşteri aduşi din Ţara Moşilor.

Octavian Goga, poposind la Florica, în 1908, adânc impresionat de bisericuţa moşilor, scrie o tulburătoare poezie: *Bisericuţă din Albac, / Tu eşti al vremurilor semn, / Tot bietul nostru plâns sărac / Enchis în trupul tău de lemn.* Poezia lui Goga, împreună cu portretul lui Horea străjuiesc şi astăzi intrarea în *Bisericuţa lui Horea* din Băile Olăneşti.

Moartea lui Ion I. C. Brătianu în anul 1927, cel deal Doilea Război Mondial şi anii comunismului au dus-o în uitare. Bisericuţa Călătoare este adusă, în anul 1954, la Băile Olăneşti, de Patriarhul Iustinian Marina, care venea adesea la tratament şi cunoştea că staţiunea nu avea un lăcaş de închinare. Tot meşteri din neamul moşilor au fost aduşi să reconstruiască biserica pe o *nouă temelie din bolovani de râu, peste care s-au aşezat tălpile masive de stejar*, iar îmbinarea bânelor s-a făcut după *coduri străvechi, numai de moşi ştiute* (preotul Mircea Bacu).

Locuiesc aici pe colină, pe Forestierilor. Eram copil de 11 ani, când au venit grinzile, s-a umplut dealul... Au sărit mulţi să ajute, nu aveam biserică aici în Băi, mergeam tocmai la Comanca, departe...toţi s-au bucurat. Când meşterii au început sa lucreze, eu le aduceam apă de la izvor, era vara cald... No bine, băiete, adu! ziceau... Mi-au dat o pălărie de aia de moş, îmi era tare dragă... Cântau din fluier seara, pe răcoare, când terminau treaba, dar tare dibaci erau în meşteşug. (Gheorghe Baicu, 78 de ani, Băile Olăneşti).

În fiecare an, pe 27 iulie, de Sfântul Pantelimon, ansamblul *Albăceana*, creat de suflarea Albacului, poposeşte aici, în glasul fanfarei şi al horei moşilor din Apuseni, pentru a sărbători hramul bisericuţei lui Horea din Albac.

Persoane intervievate:

Nicolae Mircea Bacu, preot, Olăneşti;
Gheorghe Baicu, Olăneşti.

5. Ion Rusu, Abrudeanu, *Moşii*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1928, p. 489-500.

6. Ion I. C. Brătianu, *Din Ţara Moşilor. Amintiri*, Bucureşti, Tipografia „Independenţa”, 1924, p. 94.

7. Ion Rusu, *op. cit.*, p. 489-500.

BIBLIOGRAFIE:

- Ion Rusu Abrudeanu, *Moşii*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1928.
- Ion I. C. Brătianu, *Din Ţara Moşilor. Amintiri*, Bucureşti, Tipografia „Independenţa”, 1924.
- <http://arhiepiscopiamnicului.ro/cultural/prin-grija-patriarhului-justinian-biserica-lui-horea-fost-asezata-baile-olanesti> accesat la data de 26.05.2021.
- <https://dexonline.ro/> accesat la data de 25.05.2021.

Ernest și Horia Bernea – Cercetări etnografice și Școală de pictură la Poiana Mărului, județul Brașov

Andreea-Paula Corca, Istorie, anul II, e-mail: andreeapaula.corca@ulbsibiu.ro

ERNEST BERNEA (1905-1990)

- etnolog, etnograf, sociolog și filozof român;
- născut la data de 28 martie 1905, în localitatea Putna, situată în apropierea orașului Focșani;
- absolvent al liceului *Nicolae Bălcescu* din Brăila;
- licențiat în filologie și litere, în cadrul Universității din București, cu calificativul magna cum laude;
- studii de specializare în etnografie (Paris) și filozofie (Freiburg);
- la vârsta de 24 de ani, devine membru al Institutului de Științe Sociale din România;
- decorat în anul 1933 pentru merite științifice;
- secretar al secției de cercetări sociale monografice la *Institutul Social Român*, între anii 1933-1935;
- asistent universitar la catedra de geografie generală și etnografie a cunoscutului profesor Simion Mehedinți, unde se remarcă prin susținerea primului curs de etnologie din România;
- vicepreședinte al societății studențești *Soveja*, între anii 1934-1940;
- bibliotecar al Facultății de Litere din București;
- În 1937, se căsătorește cu Maria Patrichi, originară din Galați. Din căsătoria celor doi, se va naște un fiu, Horia, și două fete: Tudora și Ana.
- moare la București, în data de 14 noiembrie 1990;
- cunoscut prin lucrările: *Îndemn la simplitate* (1939), *Timpul și țărănul român* (1941), *Poezii populare în lumina etnografiei* (1976), *Cadre ale gândirii populare românești* (1985), *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român* (1997) etc..

HORIA BERNEA (1938-2000)

- pictor român și inițiator al mișcării artistice cunoscute sub numele de *Școala de la Poiana Mărului*;
- născut la 14 septembrie 1938, în București;
- absolvent al Facultății de Matematică și Fizică, din cadrul Universității din București;
- începând cu anul 1959, devine elev al Școlii Tehnice de Arhitectură din București, iar trei ani mai târziu, al Institutului Pedagogic (Secția Desen), încheindu-și studiile în 1966;
- în 1965, debutează la Uniunea Artiștilor Plastici;
- membru al *Uniunii Artiștilor Plastici*, începând cu anul 1968;
- participă și organizează numeroase expoziții colective, atât în România, cât și în străinătate;
- director general la *Muzeul Țăranului Român*, funcție pe care o va deține vreme de zece ani (1990-2000);
- încetează din viață la Paris, în luna decembrie a anului 2000;
- cunoscut prin lucrările: *Primăvara la Poiana Mărului* (1965), *Studiu pentru deal* (1967), *Peisaj în roșu* (1968), *Hrana* (1979), *Grădină la Văratec* (1987), etc..

La Poiana Mărului, așezare aflată între hotarele Țării Bârsei și Țării Făgărașului, cunoscutul etnograf, Ernest Bernea, remarca, în urmă cu mai bine de o jumătate de secol, caracterul arhaic al localității, sistemul de credință și mentalitatea țăranilor simpli, risipiți pe dealurile pe unde și-au purtat pașii atât el, cât și fiului său, pictorul Horia Bernea (1).

---

1 Ernest Bernea, *Cadre ale gândirii populare românești*, Editura Cartea Românească, București, 1985, p. 26.

Considerând șederea celor doi, la Poiana Mărului, deosebit de semnificativă pentru istoria acestei așezări, am dorit să descopăr și să reconstruiesc, într-un scurt articol (2), frânturile unui trecut de care sunt legată prin prisma propriilor mele origini. Totodată, intenționez să aduc în atenția cititorilor aspecte mai puțin cunoscute legate de cei care au fost Ernest și Horia Bernea, a căror existență, deși marcată profund de perioada în care au trăit, a fost strâns legată de evoluția culturii românești.

Cu o vastă experiență de teren și o nemărginită dragoste pentru obiectul studiat, Ernest Bernea ajunge, pentru prima oară, la Poiana Mărului, în anii '30 ai secolului trecut. Aici preferă să își petreacă vacanțele și leagă prietenii cu locuitorii ai satului, printre aceștia numărându-se atât intelectuali – de talia preotului paroh Valeriu Beletuță și a celorlalte oficialități sătești –, cât mai ales simpli țărani, surse inepuizabile de inspirație pentru neobositul etnograf. *Deținător al unor moduri de viață ce vin din adâncimile trecutului poporului nostru*, Ernest Bernea a reușit să găsească în satul Poiana Mărului, după cum însuși mărturisea, *o adevărată arheologie spirituală* (3).

În noiembrie 1948, a fost numit învățător la școala elementară din Poiana Mărului, unde rămâne până în anul 1952, alături de familia sa. Maria Bernea, absolventă a Facultății de Filozofie și Litere din București, figura, încă din 1947, în componența corpului didactic al școlii din Poiana Mărului (4). Mai târziu, aceasta va continua să predea la școala medie din Tohan, orașul Zărnești, unde familia Bernea se va stabili. Horia Bernea, alături de surorile sale, Tudora și Ana, vor fi înscriși la școala din Poiana Mărului.

De-a lungul perioadei petrecute la Poiana Mărului, Ernest Bernea a întreprins numeroase cercetări de teren, câteva dintre rezultatele eforturilor sale regăsindu-se în cadrul lucrării *Cadre ale gândirii populare românești*, publicată în 1985, cu sprijinul editurii *Cartea Românească*.

În 1965, culege, de la Susana Căbăl, în vârstă de 67 de ani, o frumoasă mărturie, prin care aceasta, întrebată fiind despre poziția satului său în lume, în încercarea de a stabili forța reprezentativității spațiale la țărani români, oferă un răspuns marcat de înțeleșuri adânci: *Satu' e așa de parcă-i la mijlocu' lumii; așa îmi pare mie. În lumea asta toate sunt rânduite frumos, de pare că aici e mijlocu' lumii.* (5) Altădată, Minuța Prahoveanu, în vârstă de 65 de ani, se remarcă, în cadrul cercetărilor întreprinse pe teren, prin următoarele cuvinte: *Viața omului nu merge oricum; are fiecare soarta lui. Da' binele sau răul nu vin numa' din soartă, din ce ne este dat, ci și din cuget; ele pot veni din dreapta judecată sau din greșeala omului* (6).

fig. 1 Cruce ridicată de săteni pe dealul Bârdaș, în memoria pictorului Horia Bernea

2 Menționăm că cercetările autoarei se află într-o fază incipientă și se suprapun unei teme care vizează istoricul localității Poiana Mărului, județul Brașov.

3 E. Bernea, op.cit., p. 26.

4 Garcea Gheorghe, Monografia comunei Poiana Mărului, județul Brașov, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 2011, p. 157.

5 E. Bernea, op.cit., p. 90.

6 Ibidem, p. 172.

Lucrând cu dragoste și manifestând un interes deosebit pentru realitățile etnografice ale satului în care a locuit o scurtă perioadă din viața sa zbuciumată, Ernest Bernea a reușit să rămână în sufletele oamenilor care l-au cunoscut și care l-au apreciat pentru activitatea sa. Dragostea, îndemnul la bine și setea de frumusețe au fost impulsurile care l-au determinat să se ancoreze pe tărâmul etnografiei românești.

Pe măsura tatălui său, Horia va alege să umple pânzele tablourilor sale în culori inspirate de dealurile Poienii Mărului. Alături de pictorii Teodor Rusu, Ion Dumitriu, Teodor Moraru, Mircea Milcovici, Șerban Epure, Letiția Bucur și Vasile Doru Ulian, va da naștere Școlii de la Poiana Mărului.

În aprecierea istoricului de artă Radu Popica, *Poiana Mărului a fost locul în care au avut prilejul de a se descoperi pe ei înșiși, integrându-se într-un mod de viață ancestral, dominat de scurgerea inflexibilă a anotimpurilor și de rutina ocupațiilor țărănești* (7).

Ajunsă pe dealurile Bărdașului, am găsit vechea locuință a Gabrielei Orzănică, în care Horia Bernea era găzduit în perioada vacanțelor, bucurându-se de ospitalitatea părinților ei: *el venea la noi câte o lună de zile, în fiecare vară... aia să știa! Că venea mai devreme, că venea mai târziu, n-avea o dată fixă, dar venea, cel puțin o lună stătia, și era ca copilul nostru... Eram obișnuiți cu el, era ca din familia noastră, nu difeream* (Gabriela Orzănică, 77 ani, Poiana Mărului).

Despre Ernest Bernea, pe care, de asemenea, l-a cunoscut, Gabriela Orzănică afirmă următoarele: *era blând și numa' cu vorba bună umbla. Era și deștept. Un om ca domnul Bernea, nu se naște decât, la 10 ani, unul. [...] Cum venea la tăticu' și mămica, zicea: „Victoria, tu știi de ce ne e poftă nouă?”, adică să le facă măcăliguță. Și pune mama și făcea măcăliguță, imediat... Brânză era totdeauna și carne din borcan și ouă [...].*

În fața lui Ernest Bernea, tânăra Gabriela se simțea rușinată, spre deosebire de momentele în care rămânea numai în prezența fiului acestuia, cu care a ajuns să lege o frumoasă prietenie: *de domnul mi-era rușine... El era mai cu prestigiu, dar de Horia, dacă venea în fiecare an la noi și era ca copilul nostru, nu aveam rețineri. Dar când venea taică-su, normal că mi-era rușine.*

În timpul vieții, Gheorghe Orzănică îi povestea soției sale amintiri din copilăria sa, pe care Gabriela Orzănică mi le-a împărtășit: *Soțul meu a fost în clasă cu Horia și, fiind țaran din deal, el mergea cu cocă la școală și îi zicea Horia: „Măi, Orzănică, dă-mi, numai un pic, dă-mi și mie din cocuță”. Apăi asta îi didia toată coca. Dacă îi cerea?! Își didia, apoi, pachetele unul la alt, fără să mai întrebe „Îmi dai?” sau „Îți trebuie?”.*

În catalogul închinat Școlii de la Poiana Mărului, publicat, în 2013, la Brașov, același Gheorghe Orzănică vorbea despre Horia Bernea: *după ce a terminat facultatea, Bernea a început să vină tot aici, în locurile copilăriei. În fiecare început de vară îl vedeai urcând dealurile. El, mai în față, serios, căci era într-un fel gazdă, ceilalți, puțin mai în spate, cu pălării de paie pe cap, ducând pe umeri șevaletele alea ale lor, râzând zgomotos și dând tuturor „bună ziua” [...] Dimineața, Horia era primul care se trezea dintre toți, pe la șase, zicea că trebuie să fie afară când răsare soarele. Îl înnebunea să vadă soarele ieșind de după dealuri* (8).

Vechea căsuță, în care a copilărit Gabriela Orzănică și în care l-a întâlnit pe Horia Bernea, nu mai este acum locuită de nimeni. Localnicii de pe dealul Bărdaș au ridicat în apropiere o cruce, în memoria picturii, amintirea acestuia rămânând veșnică sub chipurile celor care mai bat aceleași poteci, odinioară băutate de Horia Bernea, de tatăl său, dar și de ceilalți artiști ai Școlii de la Poiana Mărului.

Ernest Bernea, Treptele bucuriei, Editura Predania, București, 2021.

Sufletul omului este o fântână de apă vie, ce oglindește o frântură de cer în ea. (p. 13)

Cu sufletul deschis să ne plecăm în fața misterului creației, să-i cucerim înțelesul și ca nimbați cu săgețile soarelui să cultivăm ogorul nostru, al nostru, cei ce iubim plugăria și poezia, meșteșugul și arta, rod al vieții necunoscute într-o lume ignorată. (p. 22)

7 Radu Popica, *Școala de la Poiana Mărului – o experiență fundamentală a picturii românești postbelice*, apud. *Școala de la Poiana Mărului*, catalog publicat în 2013 la Editura Muzeului de Artă Brașov.

8 Interviu cu Gheorghe Orzănică în *Școala de la Poiana Mărului*, catalog publicat în anul 2013 la Editura Muzeului de Artă Brașov, p. 34.

Omul este marele mister al existenței. (p. 43)

Natura ne dă toate libertățile; rămâne în seama noastră să le alegem pe acelea care duc la împlinire și nu pe acelea ale negației. (p. 77)

Caută, caută mereu și mergi pe căile ce te înalță într-o zonă de puritate și frumusețe. Fă-ți lucrul tău, nu privi și mai ales, nu te supune de bună voie căderilor. Fă-ți lucrul tău, așa cum îți spune cugetul bun, cel ce te leagă și-ți dă îndemnul de om, chip strălucit al rațiunii și conștiinței superioare. Fă-ți lucrul tău și mergi până la capăt, până acolo unde osteneala va deveni bucurie și iluminare. (p. 91)

Persoane intervievate:

Gabriela Orzanică, 77 ani, Poiana Mărului (interviu realizat la data de 14.08.2021)

BIBLIOGRAFIE:

- Bernea, Ernest, *Cadre ale gândirii populare românești*, Editura Cartea Românească, București, 1985.
- Bernea, Ernest, *Treptele Bucuriei*, Editura Predania, București, 2021.
- Bernea Ernest, *Cel ce urcă muntele. Sensul suferinței*, Editura Predania, București, 2021.
- Garcea, Gheorghe, *Monografia comunei Poiana Mărului, județul Brașov*, Editura Măistra, Târgu-Jiu, 2011.
- *Școala de pictură de la Poiana Mărului*, catalog publicat în anul 2013 la Editura Muzeului de Artă Brașov.

fig. 2. Casa părinților Gabrielei Orzanică, de pe dealul Bărdaș, unde Horia Bernea era găzduit în perioada vacanțelor petrecute la Poiana Mărului

fig. 3. Aceeași casă, văzută din față

GALERIE FOTO
CU LUCRĂRI
REALIZATE DE
STUDENȚII DIN
CADRUL
FACULTĂȚII DE
ȘTIINȚE SOCIO-
UMANE,
SPECIALIZARE
CONSERVARE ȘI
RESTAURARE,
SIBIU, AN II

LAURA CASSANDRA VĂLEAN

ANA-MARIA CERNICA

ALEXANDRA-TEODORA STOLERU

TRAIAN-ZĂNOVE OPREA

În loc de concluzii...

Încă un an de pandemie și, iată, încă un număr al *Revistei de Antropologie Culturală* – revista cu numărul 4 – realizat exclusiv online de studenții de anul II, de la specializările Conservare-Restaurare, Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale și Istorie, din cadrul Departamentului de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. Revista cuprinde 14 articole foarte interesante, cu subiecte diverse din zona antropologiei rurale și urbane. Articolele din acest an sunt împărțite în cinci tematici: Meșteri și meșteșugari, Tradiții, Superstiții, Stil de viață și Hodină.

Originalitatea informațiilor din revistă este dată, din nou, de cercetarea de teren (realizată atât pe teritoriul României, cât și pe cel al Republicii Moldova) – o provocare în condițiile date, dar care a adus roade bogate.

Partea a doua a publicației noastre cuprinde minunate lucrări artistice ale talenților noștri studenți.

O premieră pentru RAC este rubrica dedicată unor personalități din domeniu – anul acesta, Ernest Bernea (1905-1990) și Horia Bernea (1938-2000) – pe care cititorii sunt invitați să-i (re)descopere prin prisma unei prezentări inedite, realizate de studenta noastră, Andreea-Paula Corca, din satul Poiana Mărului, județul Brașov, sat în care marele etnograf și filosof Ernest Bernea și-a petrecut câțiva ani din viață, tot aici petrecându-și copilăria și fiul lui, Horia Bernea, fondatorul Muzeului Țăranului Român din București.

Felicitări studenților din comitetul de redacție (anul acesta format din studenți de la toate cele trei specializări amintite mai sus), autorilor de articole și mulțumiri speciale Alexandrei Stoleru, cea care a realizat frumoasa grafică a acestui număr de revistă. Orice lucru de calitate necesită efort pentru a fi realizat, iar faptul că, în condiții de pandemie, acest proiect a fost dus la bun sfârșit de studenții noștri e de apreciat. Bravo!

Mulțumim tuturor celor care ne-au susținut în demersul nostru. Mulțumiri doamnei Conf. univ. dr. Sultana Avram pentru susținerea constantă.

Menționăm faptul că *Revista de Antropologie Culturală* are propriul site. Așadar, poate fi citită și în format electronic la: <https://magazines.ulbsibiu.ro/rac/> alias <https://reviste.ulbsibiu.ro/rac/ro/>

Lect. univ. dr. Maria Șpan

